

UMEÅ UNIVERSITET

MANIPULATIV, ÅNGERFULL, GLAD ELLER TREVLLIG?

En kritisk diskursanalys av hur kvinnliga och manliga
mördare porträtteras i Aftonbladet och Expressen

Ebba Ohlson och Matilda Gidlund

Examensarbete, 15 hp
Programmet för strategisk kommunikation, 180 hp
VT 2023

Abstract

English title: Manipulative, remorseful, happy or pleasant? A critical discourse analysis of how female and male murderers are portrayed in Aftonbladet and Expressen.

This study aims to investigate how the evening press, Aftonbladet and Expressen, portray female and male murderers. To answer the study's purpose, the following research questions were formed: - *What are the similarities and differences in the portrayal of male and female killers?* - *In what ways are traditional stereotypes reproduced or challenged in the reporting of male and female killers?*

The method applied in the study is a critical discourse analysis that enables an in-depth analysis of the empirical material, which consisted of 30 news articles from Aftonbladet and Expressen. The selection was limited to six murder cases within three categories. All murders occurred in close relationships, three cases involved a male perpetrator and three a female perpetrator. This study applied a social constructivist perspective, which means that reality shapes and is shaped by language. The theory section consists of gender studies, news journalism and how the news media affects the perception of gender. The previous research has examined how the news media portrays female and male murderers and whether murderers fall within the ideal of chivalry. With support from previous research and media theories, we have examined how male and female murderers are portrayed in the evening press from a gender perspective. The analysis studied the portrayal of murderers based on the themes "personality" and "the convicted person's background". The results showed that the portrayal differed between male and female murderers, with all articles stemming from the ways of traditional gender stereotypes. The overall pattern we found was that the women are portrayed in a milder and more neutral way as opposed to the men who are portrayed in a harsher way, however, there were exceptions. The final discussion further argues how the evening press's way of maintaining traditional stereotypes may affect the public's perception of what is considered male and female.

Keywords: discourse analysis, critical discourse analysis, masculinity, feminine, traditional stereotypes, murderers, gender, news media.

”Som män eller kvinnor sätter vi fötterna i olikformade skor,
knäpper våra jackor åt olika håll, klipper hos olika frisörer,
köper byxor i olika affärer och drar ner dem på olika toaletter.”

(Connell & Pearse 2015, 18)

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
2. Teori och tidigare forskning	3
2.1 Genusvetenskapligt ramverk	4
2.2 Nyhetsjournalistik	5
2.3 Genus och nyhetsmedia	7
2.4 Kvinnliga respektive manliga mördare i nyhetsmedia	8
3. Material och urval	13
3.1 Material.....	13
3.1.1 Forskningsetik.....	15
3.2 Urval.....	15
4. Metod	17
4.1 Kritisk diskursanalys	17
4.2 Faircloughs kritiska diskursanalys	17
4.2.1 Faircloughs tredimensionella modell	18
4.3 Metoddiskussion.....	20
4.3.1 Validitet och reliabilitet	21
4.3.2 Tillvägagångssätt.....	22
5. Analys	23
5.1 Beskrivning av mordfallen	23
5.2 Analys av Kategori 1: "Föräldramord"	24
5.2.1 Personlighet	24
5.2.2 Den dömdes bakgrund	26
5.3 Analys av Kategori 2: "Sambomord"	28
5.3.1 Personlighet	28
5.3.2 Den dömdes bakgrund	31
5.4 Analys av Kategori 3: "Mord kopplat till ex-relation"	32
5.4.1 Personlighet	32
5.4.2 Den dömdes bakgrund	34
6. Slutdiskussion och resultat	36
7. Vidare forskning	41
Referenslista	42
Nyhetsartiklar.....	45
Bilagor	49

1. Inledning

Citatet som presenteras nedan signalerar inte bara att kvinnor som mördar tillhör ovanligheten utan även att det sätt som kvinnan mördad på är unikt, något som kan påverka journalisterna att skriva sensationspräglad innehåll och i förlängningen kan det även påverka fascinationen för fallet. Citatet baseras på mordfallet med den kvinnliga mördaren Jonna Henningsson, som i media även kallats både hästtjejen och styckmöderskan. “– Målet är unikt. Ett svartsjukedrama, ett planerat mord och att styckmordet görs av en kvinnlig gärningsman. Det är ju inte så vanligt, säger åklagare Lars Duberg.” (Forsberg & Stambro 2015, 19 mars).

Enligt genusforskare är kön både en social och kulturell konstruktion, det vill säga att samhället och din omgivning formar dig till kvinna eller man. När vi talar om genus och vad som är maskulint och feminint är det viktigt att förstå att det bär rester av en lång historia. Det finns en mängd variationer av maskulinitet och femininitet, variationer som är under ständig förändring. Maskulin och feminin har historiskt ställts mot varandra och jämförts, trots att våra idéer om vad som är maskulint och feminint är föränderligt. Vi formas till man eller kvinna och förhåller oss, om än i något olika utsträckningar, till de förväntningar som samhället tillskriver respektive kön. Det finns tankar och förväntningar kring hur en kvinna respektive man bör agera och vara, bryter någon mot dessa förväntningar kan det väcka negativa reaktioner (Fagerström & Nilsson 2014, 7–8).

Enligt Mediebarometern (2022, 62) konsumerade 42 procent av Sveriges befolkning kvällstidningar år 2021. Det innebär att nyhetskonsumtionen med stor sannolikhet påverkar vår uppfattning om omvärlden (jfr Engström 2008, 40–41). På vilka sätt nyhetsmedia skildrar män och kvinnor är i denna studie centralt, inte minst för att undersöka om eller på vilka sätt nyhetsmedia reproducerar traditionella stereotyper genom rapportering om mordfall. Enligt Brottsförebyggande rådet dömdes 243 personer för mord under år 2021. Av de 243 dömda personerna avsåg 22 domslut kvinnor och 221 domslut män (Brå 2022). Fascinationen för mord är generellt högt och mycket tyder på att fascinationen för kvinnliga mördare är än högre, något som dels förstås hänga ihop med dess statistiska sällsynthet och hur mord som handling förstås i relation till stereotypa föreställningar om manligt och kvinnligt (Berrington & Honkatukia 2002, 54–57; Kordon & Wetterqvist 2006, 189–190). Begå ett våldsbrott

innebär att avvika från det normala, men det kvinnliga våldet anses vara dubbelt avvikande då det även avviker från de egenskaper kvinnor ofta tillskrivs (Berrington & Honkatukia 2002, 54–57). Statistiken vittnar om att män i större utsträckning begår våldsbrott med dödligt utfall, men statistiken visar även att kvinnor är kapabla att bruka dödligt våld.

I Sverige har arbetet för ett mer jämställt samhälle där män och kvinnor ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter att påverka sitt eget liv pågått under en lång tid (Jämställdhetsmyndigheten u.å.). Trots att Sverige är ett förhållandevis jämställt land ligger idéer och förväntningar om könen historiskt djupt rotade. Utvecklingen kan bli påverkad av att idéer och förväntningar ligger djupt rotat, även om vi kollektivt strävar mot att uppnå ett mer jämställt samhälle. Genus är ett område som forskats på i stor utsträckning men vi menar att det är ett ämne under förändring och framförallt kan studier om genus synliggöra och kartlägga maktordningar i samhället, vilket i sin tur innebär att det alltid är aktuellt att studera. Genom att undersöka hur kvällspressen, som når miljoner läsare dagligen, porträtterar manliga respektive kvinnliga mördare kan det skapa en förståelse för hur femininiteter och maskuliniteter produceras eller reproduceras i ett jämställt samhälle. Kvällspressens porträtteringar kan få stor påverkan på människors uppfattning om sin omvärld och samtidigt då innehållet har stor räckvidd.

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att undersöka på vilka sätt Aftonbladet och Expressen porträtterar kvinnliga respektive manliga mördare. För att besvara syftet har vi valt att formulera följande frågeställningar:

- Vilka likheter och skillnader återfinns i porträtteringen av manliga och kvinnliga mördare?
- På vilka sätt reproduceras eller ifrågasätts traditionella stereotyper i rapporteringen om manliga och kvinnliga mördare?

2. Teori och tidigare forskning

I kommande avsnitt presenteras studiens teoretiska ramverk samt tidigare forskning. Det teoretiska ramverket består av genusvetenskap samt nyhetsjournalistik och tar avstamp i socialkonstruktivismen där språket anses både formas av och formar vår verklighet. Den tidigare forskningen syftar att ge läsaren relevant information och inblick i ämnet och berör därför porträtteringen av manliga och kvinnliga mördare i nyhetsmedia. Dessutom presenteras forskning om nyhetsmedias påverkan på allmänhetens uppfattning av omvärlden, och mer specifikt genus. Vidare kommer studien luta mot det teoretiska ramverket samt den tidigare forskningen för att besvara syfte och frågeställningar. Avsnittet ämnar klargöra huvudsakliga begrepp och beståndsdelar samt teoriernas och den tidigare forskningens relevans för vår studie.

I denna studie appliceras ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, vilket innebär att språket betraktas som både konstituerande och konstituerad. Att språket betraktas som både konstituerande och konstituerad innebär i förlängningen att verkligheten formar och formas av vår språkanvändning (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 10–12). Burr (1995, 2–5) menar att det socialkonstruktivistiska perspektivet karaktäriseras utifrån fyra olika filosofiska utgångspunkter. Den första utgångspunkten ställer sig kritisk till vad som i allmänhet uppfattas som självklar kunskap. Sammantaget innebär den första utgångspunkten att vår kunskap och världsbild inte är en direkt avbild av verkligheten (Burr 1995, 3). Vidare omfattar den andra utgångspunkten de historiska och kulturella aspekter som påverkar vår kunskap. Våra världsbilder, som bland annat inkluderar identitet, är föränderliga och kan dessutom se annorlunda ut beroende på var i världen vi lever. Den tredje utgångspunkten innebär att kunskap skapas genom social interaktion och språket blir således centralt. Genom social interaktion konstrueras sanningar, men det är också genom denna interaktion som kampen mellan vad som anses vara sant eller falskt tar sig uttryck (Burr 1995, 4). I den fjärde utgångspunkten är social handling central. Inom en viss världsbild anses vissa handlingar naturliga och andra inte, vilket innebär att beroende på världsbild och konstruktion av kunskap får sanning och social handling olika konsekvenser (Burr 1995, 5). Det socialkonstruktivistiska perspektivet är centralt i vår studie eftersom vi studerar på vilka sätt interaktion mellan människor konstruerar vår bild av sanning, i vilken nyhetsmedia har en betydande roll. I vår studie undersöks maskulinitet och femininitet och dess tillskrivna attribut för att vidare studera vad som händer när någon avviker från dessa attribut.

2.1 Genusvetenskapligt ramverk

Genus som ämne är brett och sträcker sig över ett större forskningsfält. Det förekommer en mängd olika definitioner om vad genus innebär, vi har valt att i denna studie applicera Connells och Pearses perspektiv på genus som begrepp. Connell och Pearse (2015, 24–26) menar att genus bör betraktas som ett samspel mellan biologiska skillnader och sociala strukturer. Normerna, som i sig självt är sociala konstruktioner, konstrueras av vår samtid och är tillsammans med samhälleliga förväntningar grunden till att vi formas till man eller kvinna (Connell & Pearse 2015, 18). ”Som män eller kvinnor sätter vi fötterna i olikformade skor, knäpper våra jackor åt olika håll, klipper oss hos olika frisörer, köper byxor i olika affärer och drar ner dem på olika toaletter.” (Connell & Pearse 2015, 18). En man som tillskrivs traditionellt omanliga attribut kommer alltid jämföras med en traditionell stereotyp man och en kvinna jämförs med andra kvinnor på samma sätt, något som Butler (2006, 58–59) menar blir paradoxalt då normer alltid ställs i relation till normer. För denna studie är genus kopplat till avvikelser relevant då bruk av våld anses vara ett avvikande beteende. Vidare är det även intressant då graden av avvikelse kan speglas i artiklarnas innehåll, bland annat beroende på den dömdes kön.

Giddens och Sutton (2021, 394–395) har skapat en förenklad modell över genushierarki som vi i denna studie refererar till. I denna studie blir det relevant att studera maskuliniteter och femininiteter för att få förståelse för representationen och gestaltningen av olika personer i nyhetsmedia. Genom att applicera genushierarkin kan maktordningar kopplat till de dömdas porträtteringar på ett tydligare sätt synliggöras, vilket i förlängningen kan bringa förståelse för hur traditionella stereotyper upprätthålls eller ifrågasätts. *Hegemonisk maskulinitet* är bland annat förknippat med heterosexualitet, styrka samt auktoritet. Begreppet hegemoni innebär att en enskild grupp i samhället är dominant i förhållande till andra (Giddens & Sutton 2021, 394–395). Den hegemoniska maskuliniteten kan beskrivas som en idealbild och är placerad högst upp i hierarkin, men det är få män som kan leva upp till detta ideal. Vad som däremot är vanligt förekommande är att män drar nytta av den dominerande positionen, något som Connell beskriver som delaktig maskulinitet. Dominans är centralt och bygger på att kvinnan är underordnad mannen. Hegemonisk maskulinitet är inte synonymt med våld men Connell (2005, 77) menar dock att det inte sällan stöds av våld eller våldshandlingar. Enligt Connell är samtliga femininiteter underordnade den hegemoniska maskuliniteten. *Betonad femininitet* utgör ett komplement till den hegemoniska maskuliniteten. De primära

karaktärsdragen i denna kategori är att tillgodose de intressen som den hegemoniska maskuliniteten önskar. Den grupp av kvinnor som befinner sig i denna kategori tillskrivs attribut så som medgörlig, omvårdande samt empatisk. Attributen som tillskrivs dessa kvinnor kan tyckas vara synonymt med moderskap (Giddens & Sutton 2021, 394–395).

2.2 Nyhetsjournalistik

Gestaltningsteorin, framing theory på engelska, är en teori som haft stort inflytande på mediastudier som forskningsfält och utgår från två huvudsakliga observationer, att verkligheten är obegränsad medan nyhetsmedias utrymme är begränsat och att allmänhetens bild av verkligheten kan vara nyhetsmedias sätt att gestalta den. Följden av detta blir därför att nyhetsmedias innehåll inte speglar verkligheten utan snarare är en rekonstruktion och en gestaltning av den. Den första observationen utgår ifrån nyhetsmedias begränsade utrymme där medierna och journalisterna måste fatta beslut, något som Strömbäck (2014, 114) poängterar: ”Att vara journalist är att välja – och att välja bort.”. I praktiken innebär detta att journalisterna genom att gestalta verkligheten på vissa sätt men inte andra, reproducerar olika maktstrukturer och därigenom påverkas allmänhetens uppfattning och tolkning av verkligheten. Vilka ämnen som blir belysta, vilka ord och berättartekniker som används samt vad som betraktas som fakta är några av de faktorer som påverkar uppfattningen av innehållet. I denna studie kan exempelvis olika adjektiv som beskriver de dömda förmildra eller stärka läsarnas uppfattning om dem, både baserat på de faktiska orden men också i förhållande till hur övrigt innehåll såsom fakta formas. Den andra observationen är en förlängning av den första och innebär att allmänhetens bild av verkligheten inte nödvändigtvis är verkligheten i sig, utan nyhetsmedias sätt att gestalta verkligheten på. Den verklighet som följer av den första och andra observationen är i linje med det socialkonstruktivistiska synsättet. Hur mottagliga människor är för nyhetsmedias påverkan är en följd av hur beroende de är av information. Valen som journalisterna fattar är delvis medvetna, men fattas i stor utsträckning utifrån nyhetsproduktionens rutiner. När ett val är baserat på rutiner, objektifierat val, innebär det att det för journalisterna tycks vara självklart. De objektifierade valen innefattar ofta nyhetsvärdering, det vill säga vad som räknas som och bör vara en nyhet (Strömbäck 2012, 271; Strömbäck 2014, 114–115).

Nyhetsvärdering förklarar hur nyheter värderas och det sker vanligen genom olika kriterier

och styrfält (Strömbäck 2014, 158). Nyheter väljs ut antingen för att de har betydelse eller är intressanta, vilket beskrivs som två viktiga styrfält. Kategorin intresse innefattar nyhetsmedias föreställningar om vad läsarna är intresserade av. Efterfrågan är inom denna kategori central och det publiken är intresserade av bör nyhetsmedia således rapportera om. Till skillnad från intresse handlar kategorin betydelse snarare om vad nyhetsmedia anser att läsarna bör ta del av. Det är information som bedöms viktigt för allmänheten att känna till och därför är utbudet centralt i denna kategori. Nyhetsmedias och i förlängningen journalisternas uppgift är alltså att förse allmänheten med information som innebär att de kan ta ställning till samhällsfrågor. Utöver de kategorier som innefattas i styrfältet underbyggs nyheter även av kategorier på en lägre nivå, vilket benämns som nyhetsvärderingskriterier (Strömbäck 2014, 160). Olika forskare har ställt upp olika nyhetsvärderingskriterier, i figur 1 presenterar vi en sammanställning av flera olika forskares resonemang:

Nyhetsvärderingskriterier

Galtung & Ruge (1965)	Gans (1980)	McManus (1994)	Hvitfeldt (1985)
Personifiering	Ovanligt	Närhet i tid	Sensation & överraskning
Tydlighet	Kvalitet	Närhet i rum	Geografisk/kulturell närhet
Överraskande	Att något är viktigt	Konflikt	Enkla att beskriva
Negativitet	Att något är intressant	Ovanligt	Negativa inslag

Figur 1. Vår version av Strömbäcks (2014) modell avseende särskilt viktiga nyhetsvärderingskriterier.

Händelser som blir nyheter kan ha gemensamma egenskaper, dock i olika utsträckning. Vidare behöver inte händelser innefatta samtliga kriterier utan kan i vissa fall uppfylla färre kriterier och i vissa fall fler (Ghersetti 2012, 212). För att fånga läsarens intresse är det en fördel om en nyhet uppfyller flera kriterier. Följaktligen kommer en nyhet som uppfyller fler kriterier sannolikt bli en publicerad nyhet (Strömbäck 2014, 162). Det empiriska materialet i vår studie innefattas av publicerade nyheter, vilket innebär att de har uppfyllt olika nyhetsvärderingskriterier. Kriterierna är många från forskare till forskare men vi kommer nedan att presentera de två kriterier som är mest relevanta i förhållande till vår studie då brotsjournalistik tycks präglas av dessa.

Ghersetti (2012) menar att *sensation* skapas vid oväntade och ovanliga händelser. *Avvikelse* kan beskrivas, precis som tidigare nämnt, som kontrast till det *normala*. Det är kombinationen av avvikelse och sensation som tillsammans skapar nyhetsvärde och intresse

hos läsaren. Vanligtvis präglas avvikelse och sensation av negativa händelser såsom kriminalitet samt våldsbrott, det innebär att det totala empiriska materialet omfattas av kriteriet. I många fall ges negativa händelser mycket utrymme i nyhetsmedia, då avvikelser från det *normala* generellt har högt nyhetsvärde (Ghersetti 2012, 213).

Närhet innefattar ett geografiskt, tidsmässigt samt kulturellt avstånd till läsaren. Närhet kan komma att påverka om händelsen uppmärksammas, på vilket sätt samt hur mycket utrymme det får i förhållande till andra händelser. Händelser som läsaren kan relatera till och som skett i närtid, i kombination med ett nära geografiskt område får generellt högt nyhetsvärde och prioriteras framför andra händelser (Ghersetti 2012, 212–213). Mordfall sker, mot bakgrund av statistiken (Brå 2022) förhållandevis sällan och ett nära geografiskt område kan därför innefatta Sverige som land.

Då vi i denna studie vill undersöka på vilka sätt manliga och kvinnliga mördare porträtteras appliceras gestaltningsteorin då den hjälper oss att förstå hur olika inramningar kan komma att påverka den slutgiltiga produkten, i detta fall artiklarna, vad som synliggörs och vad som utesluts. Gestaltningsteorin tillsammans med nyhetsvärdering, kan stärka vår förståelse för hur sensation, avvikelse och närhet präglar porträtteringarna. Vidare kan vi, genom att applicera dessa teorier få förståelse för hur och varför porträtteringarna skiljer sig åt eller liknar varandra och dessutom undersöka hur olika gestaltningar leder läsaren till på förhand givna slutsatser, eller inte.

2.3 Genus och nyhetsmedia

Ganetz (2004, 3–4) menar att den västerländska kulturen är uppbyggt kring ett dikotomiskt tänkande, vilket innebär att bland annat manlighet och kvinnlighet ställs emot varandra. Vidare menar Ganetz att nyhetsmedia reproducerar genus, något hon kallar genusslentrion. Genusslentrion innebär ett vanemässigt, omedvetet sätt att skildra manlighet och kvinnlighet. Denna genusslentrion upprätthålls av såväl manliga som kvinnliga journalister och är just en vanemässig och omedveten upprätthållning av de samhälleliga uppfattningarna kopplat till manlighet och kvinnlighet. Engström (2008, 40–41) menar att den ökade mediekonsumtionen innebär att nyhetsmedias rapportering får en större betydelse för allmänhetens uppfattning av vår omvärld. Vi vill dock understryka att den ökade mediekonsumtionen inte enbart utgörs av

nyhetsmedia utan innefattar även en rad andra medier, den dagliga mediekonsumtionen uppgick till i genomsnitt närmare sju timmar per person under 2021 där 6 procent av den totala tiden avsåg dagstidningar (Mediebarometern 2022, 6). Vidare poängteras att viss nyhetsrapportering berör ämnen eller händelser som allmänheten inte tar del av på andra sätt än via nyhetsmedia. Genom att applicera Engströms (2008, 41) uppfattning om nyhetsmedias påverkan kring vår verklighetsuppfattning på Ganetz (2004, 3–4) begrepp *genusslentrian* innebär att nyhetsmedias vanemässiga sätt att skriva om manlighet och kvinnlighet påverkar allmänhetens uppfattning kring detta ämne.

Nyhetsmedia besitter även makt att påverka vad som ges utrymme och på vilka sätt innehållet gestaltas (Engström 2008, 41). Jarlbro (2006, 147–148) menar dock att trots att vi går mot ett mer jämställt samhälle speglar inte nyhetsmedias innehåll den förändring vi befinner oss i, utan fortsätter att skildra världen utifrån ett manligt perspektiv. Allmänhetens uppfattning om genus formas inte enbart via nyhetsmedia utan är först och främst en produkt av den interaktion som sker i mötet och samtalet människor emellan, men Jarlbro poängterar dock att nyhetsmedia bär en betydande roll i vår uppfattning om samtiden. Jarlbro (2006, 115) uppmanar journalister att inte skapa innehåll som präglas av den *genusslentrian* som Ganetz beskriver då det kan reproducera bilden av manlighet och kvinnlighet och därmed motverka jämställdhet i samhället.

2.4 Kvinnliga respektive manliga mördare i nyhetsmedia

En rad olika forskare har identifierat stereotyper och funnit mönster för hur kvinnliga och manliga mördare porträtteras i nyhetsmedia. I regel relateras porträtteringarna till stereotyper om kvinnor som omhändertagande, empatiska och i behov av skydd (Berrington & Honkatukia 2002; Jewkes 2015; O'Donnell 2016). Jewkes (2015, 133–135) har studerat hur kvinnor som begått allvarliga brott, mer specifikt mord och våldtäkter, porträtteras och identifierat åtta olika stereotyper som är återkommande. De stereotyper som identifierats och som Jewkes menar är återkommande (2015, 135) är den dåliga modern, det mystiska monster och den galna kvinnan, den manipulativa kvinnan, den dåliga frun och kvinnans sexualitet, attraktivitet samt den passiva kvinnan. Berrington och Honkatukia (2002) har genomfört en jämförande studie av två kvinnliga mördare och därigenom identifierat att kvinnor tenderar att porträtteras som *bad* eller *mad/sad*. O'Donnells (2016) empiri har till skillnad från

Berrington och Honkatukias innefattat en manlig och en kvinnlig mördare och befäster därigenom bilden av att kvinnliga mördare ofta porträtteras genom *bad* eller *mad/sad*. Dessutom påvisar O'Donnells (2016) studie även att dessa porträtteringar går att appliceras på manliga mördare. Inom rättsvetenskapen finns dock en annan uppfattning. Franklin och Fearn (2008) studie visar att kvinnor döms mildare än män, vilket teoretiseras utifrån begreppet ridderlighet som utgår ifrån traditionella stereotyper där mannens uppgift är att beskydda kvinnan. Vad som gör dessa olika studier intressanta är att resultaten skiljer sig åt, trots att utgångspunkten vilar mot de traditionella stereotyperna. Franklin och Fearn (2008) studie utgår ifrån bedömningar i rätten medan Pollack (2001) menar att bedömningen även har bäring på mediala porträtt, eftersom journalister ofta tar del av information från rättsväsendet och därigenom påverkas nyhetsrapporteringen. Rodriguez, Curry och Lee (2006) menar att ansvaret som tilldelas den dömda varierar beroende på dels den dömdes kön och dels på vilket typ av brott de begått, vilket i sin tur avgör om de faller inom ridderlighetsidealet eller inte.

Vi har återfunnit en uppsats inom kriminologi av Bergman, Pepelar och Rosendahl (2021) som studerat hur en manlig och en kvinnlig mördare porträtterats i kvällstidningar. En av uppsatsen två mördare studerar även vi, Henningsson, och deras studie visar på att porträtteringen präglas av ridderlighetsidealet och att hon därigenom porträtterats i mildare ordalag. Vi kan med vår studie utöka kunskapen inom området då vi undersöker fler fall och kan på så sätt antingen stärka eller nyansera bilden av hur mördare porträtteras i nyhetsmedia. Genom att vår studie innefattar fler mordfall hoppas vi dessutom kunna dra större slutsatser.

Berrington och Honkatukia (2002) menar att kvinnor som begår ett brott beskrivs som dubbelt avvikande. Kvinnan har inte enbart brutit mot lagen, utan också brutit mot de normer och förväntningar en kvinna ofta förknippas med och tycks därför vara dubbelt avvikande. Kvinnor som använder dödligt våld är i förhållande till det manliga dödliga våldet mycket sällsynt, vilket således troligen ökar nyhetsvärdet för dessa typer av händelser. Följden av att det kvinnliga dödliga våldet är mycket sällsynt i kombination med ett eventuellt ökat nyhetsvärde, tros bidra till en sensationell nyhetsrapportering (Berrington & Honkatukia 2002, 54–57). Berrington och Honkatukia (2002, 53) samt O'Donnell (2016) menar att kvinnor som begår brott stämplas som antingen *sad/mad* eller *bad*. O'Donnell menar dessutom att manliga mördare även kan stämplas genom dessa begrepp. Tidigare forskning påpekar att skiljelinjen mellan *mad* och *sad* är vag, därför blir det svårt att hålla isär

begreppen och dess innebörd. Innebörden kring begreppet *mad* används dessutom inte konsekvent men tenderar innebära att kvinnan var hormonellt påverkad när brottet begick, vad som innefattas i hormonellt påverkad är dock inte tydligt redogjort. *Sad* tycks, till skillnad från *mad*, innebära att den dömde lider av en psykisk störning. Begreppet *bad* innebär att den dömde porträtteras som en ond varelse som direkt motsats till det normala och appliceras vanligen när ingen psykisk eller hormonell förklaring återges (Berrington & Honkatukia 2002, 53; O'Donnell 2016).

I vår studie kommer begreppen appliceras på olika sätt. *Bad* kommer användas på det sätt som tidigare forskning beskriver det, vilket kan synliggöras genom överdriven eller hård porträttering där den dömde dessutom kan göras omänsklig. För att tydliggöra skillnaden mellan *mad* och *sad* kommer vi att applicera *sad* i de fall där den dömde tycks porträtteras genom psykisk störning eller där en problematisk bakgrund tycks vara orsaken och den utlösande faktorn medan *mad* snarare kommer appliceras då den dömde antas ha blivit galen i stunden men övrig tid tycks vara normal.

Jewkes (2015, 133–135) har studerat hur kvinnor som begår våldsbrott framställs i nyhetsmedia och identifierade åtta olika stereotyper som hon menar är återkommande i rapporteringen om kvinnliga gärningspersoner. För att komma fram till stereotyperna har Jewkes (2015, 160) använt sig av psykoanalytiska begrepp förankrat i sociologiska idéer från kulturstudier samt mediastudier. I denna studie appliceras två av de åtta stereotyperna, den *passiva kvinnan* samt den *dåliga modern*. Jewkes (2015, 152-154) menar att den *passiva kvinnan* ofta tas ifrån sin mänsklighet, hon har agerat men inte som en typisk kvinna. Trots det faktum att kvinnor är kapabla att bruka dödligt våld råder ett visst förnekande, vilket bidrar till okunskap. Jewkes (2015, 152–154) menar vidare att det finns en allmän uppfattning om att män tenderar att vara mer aggressiva än kvinnor, vilket leder till minskad förståelse för att kvinnor kan mörda i egenskap av just kvinnor. Genom att det råder en stereotyp bild av hur en mördare är, tenderar våldsbenägna kvinnor att beskrivas som barn eller män då normativa kvinnliga egenskaper inte faller inom denna stereotyp. Vidare kan kvinnorna även beskrivas som onaturliga eller monster. Följden av att kvinnorna ofta beskrivs likt ovan medför att hon förlorar sin mänsklighet, hon har visserligen agerat men inte som en typisk kvinna. Förståelse kring denna stereotyp kan hjälpa oss att finna mönster i det empiriska materialet kring huruvida kvinnorna avskrivs kvinnliga attribut som följd av förnekande.

En ytterligare stereotyp som Jewkes identifierat är den *dåliga modern*. Den dåliga modern står i direkt kontrast till den traditionella stereotypen av en kvinna som är omsorgsfull och omhändertagande. Kvinnor som begår våldsbrott bryter mot de stereotypa egenskaper som tillskrivs kvinnor, att de dessutom är mödrar kan beskrivas som en dubbel avvikelse. Kvinnor som begår våldsbrott leder till ett högt nyhetsvärde, men kvinnor som begår våldsbrott och dessutom är mödrar kan därför skapa ett ännu högre nyhetsvärde (Jewkes 2015, 143–146). Kvinnor som mördat kännetecknas ofta i nyhetsmedia som dåliga mödrar, trots att de inte alltid är vare sig är mödrar eller har mördat ett barn (Jewkes 2015, 155). Till skillnad från kvinnliga mördare menar Jewkes (2015, 155–156) att manliga mördare sällan framställs som dåliga fäder trots att de kan ha bragt sina egna barn om livet. Vad Jewkes dock vill poängtera är att nyhetsmedias reaktion på kvinnliga mördare i stor utsträckning är överdrivna i förhållande till hur manliga mördare framställs. Manligt våld betraktas ofta som en del av ett möjligt beteendemönster, alltså uppfattas det inte som vare sig ovanligt eller extremt utan skulle kunna betraktas som en del av det hegemoniska maskulina idealet. Manligt våld anses mer normalt än kvinnligt våld, vilket i sin tur kan spegla nyhetsmedias olika rapporteringar. Följaktligen kan nyhetsvärderingen variera beroende på den dömdes kön. Jewkes (2015, 155) summerar således att män som begår allvarliga brott normaliseras i större utsträckning än kvinnor som begår liknande våldsbrott. Stereotyperna bottenar i ett visst förnekande som i sin tur kan prägla nyhetsmedias porträttering på olika sätt, vilket hjälper oss att förstå och finna svar kring varför manliga och kvinnliga mördare porträtteras på vissa sätt.

Enligt Franklin och Fearn (2008) behandlas manliga och kvinnliga gärningspersoner och offer olika av rättssystemet till följd av de rådande traditionella stereotyperna. Ridderlighetsidealet innebär att kvinnliga förövare och offer bemöts och behandlas mildare av straffsystemet, det vill säga att straffen tenderar att vara lägre än mäns. Franklin och Fearn (2008) poängterar att män som begår brott mot kvinnor, och avviker från den stereotypt beskyddande rollen, straffas hårdare än män som begår brott mot andra män. Rodriguez, Curry och Lee (2006) menar att kvinnor till skillnad från män inte hålls ansvariga för sina handlingar i samma utsträckning på grund av att kvinnor enligt traditionella stereotyper är i behov av mannens beskydd. Sättet som Berrington och Honkatukia (2002, 53) beskriver hur kvinnor kan porträtteras som *bad* menar Rodriguez, Curry och Lee (2006) är beroende på vilken typ av brott kvinnan begått. Kvinnor som begår mer maskulina brott och därmed bryter mot de traditionellt kvinnliga stereotyperna, kommer troligen inte i samma

utsträckning falla under ridderlighetsidealet. I vår studie kommer ridderlighet appliceras på nyhetsmedia då den information journalisterna tar del av delvis kommer från rättsväsendet. Således kan nyhetsmedias rapportering påverkas av rättsväsendets tolkningar och inställningar till stereotyper. Nyhetsmedias rapportering tenderar att följa mordfall genom rättsväsendets process och bygger på så sätt vidare och skapar nyhetsartiklar kring olika brott (Pollack 2001, 16–17). Denna studie undersöker porträtteringarna av de dömda personerna och beroende på om de beskrivs som *mad*, *bad* eller *sad* undersöks om de dömda faller inom ramen för ridderlighet. Då ridderlighetsidealet vilar på de traditionella stereotyperna där kvinnor tycks vara beroende av mannens beskydd kan ansvar för kvinnornas handlingar därför i större utsträckning fräntas dem. Kvinnor som omfattas av ridderlighetsidealet har ofta både sin mänsklighet och kvinnlighet i behåll, vilket skulle kunna tyda på att de mot bakgrund av tidigare forskning bör porträtteras som antingen *mad* eller *sad*.

Den tidigare forskningen skapar sammantaget en förståelse för hur kvinnliga och manliga mördare porträtteras. Å ena sidan menar forskningen att kvinnor porträtteras på ett hårdare sätt än män då avvikelser tycks vara det primära och mest avgörande för hur de senare porträtteras. Å andra sidan menar forskningen att män porträtteras hårdare då kvinnor anses vara i behov av beskyddande män. Den tidigare forskningen vilar mot traditionella stereotyper men angreppssätten varierar, på olika sätt påverkar alltså det normativa tänkandet utfallet. Genom att applicera genusvetenskapliga teorier med inslag av nyhetsmedias påverkan på ovan nämnd forskning kan en bredare och djupare förståelse bringas för hur genus reproduceras eller ifrågasätts.

3. Material och urval

I kommande avsnitt presenteras studiens empiriska material samt hur urvalet tillämpats. Därefter redogörs studiens tillvägagångssätt som applicerats på uppsatsens analytiska arbete. Slutligen diskuteras studiens etiska överväganden.

3.1 Material

Studiens empiriska material består av sammanlagt 30 artiklar fördelat på sex mordfall inom tre olika kategorier. För att studera på vilka sätt kvinnliga respektive manliga mördare porträtteras i kvällspress har Aftonbladet samt Expressen valts ut. Varje enskilt fall kommer att representeras av fem artiklar. Vi kommer främst analysera nyhetsartiklar, med undantag för ett fåtal krönikor samt debattartiklar, vilket innebär att sportartiklar, notiser, reportage samt kåserier utesluts ur studien. Vidare kommer enbart texten analyseras och eventuella bilder kommer att uteslutas.

Kvällspressens bakgrund, kopplat till dess beroende av att sälja lösnummer, är präglad av snabb rapportering samt dess tendens att vara personfokuserade. Trots att det förändrade medielandskapet har förändrat konsumtionen av nyheter, som idag alltmer sker online, är konkurrensen hård och kvällspressen behöver därför fortsatt locka till läsning (Weibull, Wadbring & Ohlsson 2018, 261). Mot bakgrund av kvällspressens generella sätt att skriva skulle det kunna innebära att innehållet präglas av intresseväckande händelser som lockar till läsning, exempelvis utifrån de nyhetsvärderingskriterier som tidigare presenterats. En ytterligare aspekt till val av tidningar är baserat på dess räckvidd och stora läsarskara. Enligt Kantar Sifo (2022) når Aftonbladet 4 025 000 läsare per dag och Expressen 2 705 000 läsare per dag. Statistiken vittnar om att många människor dagligen tar del av Aftonbladet och Expressens sätt att gestalta nyheter, vilket i sin tur kan påverka läsarnas uppfattning om verkligheten (jfr Engström 2008, 40–41; Jarlbro 2006, 147–148). För denna studie är det relevant att undersöka artiklar av Aftonbladet samt Expressen och därigenom finna svar kring huruvida tidningarna upprätthåller eller ifrågasätter stereotyper och hur det i förlängningen påverkar vår uppfattning av verkligheten. Vi vill poängtera att studiens syfte inte är att jämföra de olika tidningarnas sätt att gestalta mördare utan kommer att fokusera på kvällspressen generellt, vilket innebär att de utvalda artiklarna inte behöver vara jämnt

fördelat på vardera kvällstidning.

För att avgränsa materialet har sex mordfall valts ut, varav tre med kvinnlig förövare och tre med manlig förövare. Mordkategorier är många och till denna studie kommer enbart fall rörande våldsbrott i nära relationer väljas ut. Vi har alltså valt bort gängkriminalitet, mord med politiska motiv, terrorattacker samt andra vansinnesdåd där den dömd inte har någon relation till offret. Vi vill i denna jämförande studie, i så stor utsträckning som möjligt, para ihop mordfall. Att para ihop mordfallen innebär i vårt fall att finna manliga och kvinnliga mördare som begått liknande typ av mord samt haft liknande relationer till brottsoffret. Vi vill i denna studie para ihop mordfall för att öka generaliserbarheten, något som även medför att jämförelsevärdet ökar. De valda mordfallen har delats in i tre olika kategorier: föräldramord, sambomord samt mord kopplat till ex-relation. Varje kategori består av en manlig mördare samt en kvinnlig mördare som båda haft en liknande relation till brottsoffret. Samtliga kategorier presenteras nedan:

Kategori 1: "Föräldramord"

Kvinnlig mördare	Relation till brottsoffret	Manlig mördare	Relation till brottsoffret
Johanna Möller	Dömd för mord på sin fader	Mikael Hagelin	Dömd för mord på sin moder

Figur 3. Kategori 1 av mordfall: "Föräldramord".

Kategori 2: "Sambomord"

Kvinnlig mördare	Relation till brottsoffret	Manlig mördare	Relation till brottsoffret
Jeanette Javell	Dömd för mord på sin sambo	Jan-Erik Brandt	Dömd för mord på sin sambo

Figur 4. Kategori 2 av mordfall: "Sambomord".

Kategori 3: "Mord kopplat till ex-relation"

Kvinnlig mördare	Relation till brottsoffret	Manlig mördare	Relation till brottsoffret
Jonna Henningson	Dömd för mord på expojkväns nya flickvän	Tishko Ahmed	Dömd för mord på sin exflickvän

Figur 5. Kategori 3 av mordfall: "Mord kopplat till ex-relation".

Samtliga mordfall har blivit uppmärksammade i nyhetsmedia, podcasts samt dokumentärer och dessutom har samtliga mördare blivit omskrivna med fullständiga namn. Att mördarna blivit omskrivna vid namn var ett krav vid urval då det underlättar och ger oss relevant material vid inhämtning. Vi har försökt att söka på Mediearkivet Retriever med sökorden:

mord*, mordfall* samt mördad* vilket har gett oss en mängd artiklar men där många av artiklarna inte är av relevans för denna studie. Mot bakgrund av detta krävdes mer specifika sökord, vilket i vårt fall för samtliga innebar mördarens fullständiga namn, i vissa fall förekom fler sökord. Bilaga med samtliga sökord återfinns under avsnittet bilagor (Bilaga 1). Kategori 3 skiljer sig från kategori 1 och 2 då mördarna har olika relation till brottsoffret. Vi menar att trots att relationerna ser annorlunda ut så går mordfallen att para ihop då det dels är kopplat till en ex-relation och dels att mördarna i kategori 3 även styckat sina offer.

3.1.1 Forskningsetik

Skriva vetenskapliga studier innebär också att forskaren behöver förhålla sig till och ta hänsyn till forskningsetik. Forskningsetik är ett brett område men som rör de etiska kraven på den faktiska forskaren såväl som på genomförandet av studien. Trots att forskningsetik är ett brett område som innefattar många aspekter är personuppgifter en stor och viktig del (Vetenskapsrådet 2017, 12). Vi menar att vår studie inte berör personuppgifter som skulle kunna vara etiska dilemman. Då mördarnas namn inte har stor betydelse för studiens syfte används dessa enbart för att hålla isär mordfallen samt samla in det empiriska materialet. Vidare menar vi att namnen på de dömda personerna redan fått stor medial spridning samt att domsluten är offentliga handlingar, och därför anser vi att det inte är ett etiskt dilemma att nämna deras namn under studiens gång.

3.2 Urval

Vi har använt Mediearkivet Retriever för att samla in studiens empiriska material. Vi är medvetna om att antalet mord i Sverige är betydligt fler än de fall vi valt till denna studie. Som ovan nämnt har vi valt mordfall där mördaren dels har haft liknande relation till brottsoffret och dels att de blivit uppmärksammade i bland annat nyhetsmedia. För att det skulle vara möjligt för oss att samla in material krävdes att mördaren nämndes vid namn då dessa har fungerat som sökord i denna studie (se Bilaga 1 för specifikation). Det totala materialet av artiklar uppgick till 647 i antal. Då vi i denna studie ämnar göra en djupgående analys av ett färre antal artiklar krävdes att vi exkluderade material som inte ansågs kunna hjälpa oss att besvara studiens syfte och frågeställningar. Utifrån att studien omfattas av en djupgående analys valde vi bort de artiklar som var under 300 ord, vilket innebar att

materialet efter detta steg uppgick till 440 artiklar. Av de 440 artiklar som återstod krävdes en närmare observation av det faktiska innehållet för att avgöra dess relevans för studien, vilket i sin tur innebar att 299 artiklar valdes bort och 141 artiklar återstod som relevant material. Irrelevanta artiklar kategoriserades utifrån dess huvudsakliga innehåll, exempelvis domslutsreferat samt artiklar som inte berörde mordfallen (Se Bilaga 1). Trots att vi beskar materialet var mängden fortfarande för omfattande i förhållande till tidsplanen för uppsatsen. Efter att vi exkluderat de artiklar som inte uppfyllde kriterierna applicerades ett obundet slumpmässigt urval på återstående artiklar. Genom ett obundet slumpmässigt urval har samtliga artiklar samma möjlighet att vara en del av det slutgiltiga empiriska materialet som studien vilar emot. För att få fram fem slumpmässiga tal, på varje enskilt fall, användes en slumpgenerator (Bryman 2016, 231–232). I fallet om Mikael Hagelin var det sammanlagda materialet totalt fem artiklar, vilket således innebar att samtliga artiklar valdes ut. Totala antal artiklar per fall samt de slumpmässiga numren presenteras i figuren nedan:

Kategori 1: "Föräldramord"

Kvinnlig mördare	Relation till brottsoffret	Manlig mördare	Relation till brottsoffret
Johanna Möller	Dömd för mord på sin fader	Mikael Hagelin	Dömd för mord på sin moder
Totalt antal återstående artiklar		Totalt antal återstående artiklar	5
Slumpmässiga nummer	90, 7, 74, 44, 19	Slumpmässiga nummer	Samtliga

Figur 6. Kategori 1: urval.

Kategori 2: "Sambomord"

Kvinnlig mördare	Relation till brottsoffret	Manlig mördare	Relation till brottsoffret
Jeanette Javell	Dömd för mord på sin sambo	Jan-Erik Brandt	Dömd för mord på sin sambo
Totalt antal återstående artiklar		Totalt antal återstående artiklar	9
Slumpmässiga nummer	6, 4, 1, 7, 2	Slumpmässiga nummer	2, 7, 9, 1, 4

Figur 7. Kategori 2: urval.

Kategori 3: "Mord kopplat till ex-relation"

Kvinnlig mördare	Relation till brottsoffret	Manlig mördare	Relation till brottsoffret
Jonna Henningsson	Dömd för mord på expojktiväns nya flickvän	Tishko Ahmed	Dömd för mord på sin exflickvän
Totalt antal återstående artiklar		Totalt antal återstående artiklar	13
Slumpmässiga nummer	7, 1, 12, 2, 5	Slumpmässiga nummer	10, 4, 13, 1, 9

Figur 8. Kategori 3: urval.

4. Metod

I kommande avsnitt redogörs den metod som valts för uppsatsen, kritisk diskursanalys. Dessutom presenteras Faircloughs tredimensionella modell som applicerats på denna studie samt tillhörande analysverktyg. Därefter presenteras metoddiskussion som redogör metodens fördelar och nackdelar för att avslutningsvis presentera studiens utgångspunkter kring validitet samt reliabilitet.

4.1 Kritisk diskursanalys

Att applicera kritisk diskursanalys som metod krävs först förståelse för begreppet diskurs. Winther Jørgensen och Phillips (2000, 7) beskriver diskurs som: “[...] ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)”. Den kritiska diskursanalysen lämpar sig vid studier som rör kommunikationsprocesser i olika sociala sammanhang och vidare i förhållande till samhällliga tendenser (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 8). Kommunikation via språket, i form av tal och skrift, är alltid en produkt av omgivningen. En utgångspunkt är att språket både formar samhället och formas av samhället, alltså är språket och samhället beroende av varandra och vice versa. I vår studie observeras språkets olika dimensioner då texter är inbäddade i såväl olika situationer som olika strukturer (Berglez 2019, 226–227). För att studera relationen mellan artiklarna och de samhällliga kontexterna krävs närläsning. Det är först efter att ha analyserat innehållet flertal gånger som de kulturella, politiska samt sociala grunderna som texten är en produkt av framkommer (Berglez 2019, 226–227). Mot bakgrund av ovanstående lämpar sig därför en kritisk diskursanalys till denna studie då vi analyserar relationen mellan nyhetsartiklar och samhällliga kontexter.

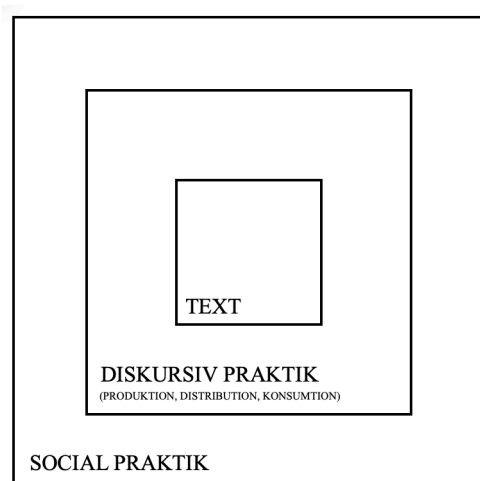
4.2 Faircloughs kritiska diskursanalys

Kritisk diskursanalys problematiserar relationen mellan diskursiv praktik samt social och kulturell utveckling. Inom kritisk-diskursanalytiska metoder anses Norman Faircloughs metod vara den mest utvecklade i relation till studier som rör kommunikation, kultur och samhälle (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 66). Centralt för Faircloughs kritiska diskursanalys är att diskurs är av betydande roll för den sociala praktiken då den både reproducerar och ifrågasätter kunskap, identitet samt olika former av relationer samtidigt som den formas av andra sociala praktiker och strukturer i samhället. En fördel med Faircloughs

kritiska diskursanalys är att den går in på djupet och undersöker såväl maktstrukturer som ideologier som kan ligga bakom diskurserna. Förhoppningen med denna metod är att bidra till social förändring, vilket innebär mer jämlika maktförhållanden i samhället (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 69).

4.2.1 Faircloughs tredimensionella modell

Faircloughs (1995, 58–60) tredimensionella modell är väl beprövad och används ofta som analytiskt ramverk. Modellen klargör de centrala relationerna mellan text, diskursiv praktik samt social praktik. Vidare menar Fairclough (1995) att den diskursiva praktiken är den medierande länken mellan text och social praktik. Trots att samtliga dimensioner har beröringspunkter skall de analyseras var för sig, dock med förståelse för att den ena påverkar den andra och tvärtom (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 74–75).

Figur 2. Vår version av Faircloughs (1992, 73) tredimensionella modell för kritisk diskursanalys.

Den första dimensionen bygger på analys av den faktiska texten och dess lingvistiska uppbyggnad. Fairclough (1995, 103–105) menar att det bör finnas förståelse för att nyhetsmedias innehåll inte speglar verkligheten utan att det snarare handlar om att förstå och finna samband mellan lexikala val som fattats av journalisten. Egenskaperna som texterna bär kan analyseras med hjälp av olika verktyg för att på så sätt beskriva hur diskurserna formats textuellt. Winther Jørgensen och Phillips (2000, 87) menar att textens egenskaper kan lokaliseras genom ordval samt grammatiska val. De ordval vi identifierar i denna uppsats är ord som beskriver de dömdas personlighetsdrag såsom adjektiv. Dessutom identifieras även

ord som beskriver den dömdes bakgrund i form av relationer, yrkesliv, livssituation samt uppväxt.

Ett viktigt grammatiskt element som analyseras i den första dimensionen är *modalitet*. I en kritisk diskursanalys kan förståelse för ideologiska konsekvenser klargöras beroende på framställningsform (Fairclough 1992, 235–236). Vidare kan detta innebära att nyhetsmedia presenterar innehåll som faktamässigt, trots att det kan förekomma alternativa tolkningar. En text kan ha faktisk mening men kan även bära andra möjliga tolkningar och betydelser (Fairclough 1992, 75). Modalitet fokuserar på graden av instämmande, och kan vara både subjektiv och objektiv. Journalistens sätt att framhålla modalitet kan skapa konsekvenser för olika diskurser. Hur talaren positionerar sig kan få betydelse för hur texten senare konsumeras. Den subjektiva modaliteten bygger på talarens grad av instämmande, alltså säkerheten i ett uttalande. *Jag* är exempel på när modaliteten är subjektiv då det tydligt framgår att det är talarens åsikt som presenteras. *Tror* eller *vet* är exempel på graden av instämmande där *tror* tyder på lågt instämmande och *vet* på högt instämmande. Den objektiva modaliteten innebär däremot att det inte tydligt framgår vems åsikt som är grunden till uttalandet, vilket kan vara svårt att utläsa. Den enskilda åsikten kan beskrivas som en generell sanning eller vara en tolkning av någon annans perspektiv (Fairclough 1992, 159).

I den andra dimensionen analyseras textens diskursiva praktik. En text, och dess diskursiva praktik, är aldrig fristående utan är producerad genom redan existerande diskurser och genrer. Både konsumtionsprocessen samt produktionsprocessen sker genom rådande diskurser samt genrer, vilket i sin tur påverkar tolkningen av texten (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 74–75). Fairclough (1992, 126) menar att en genre inte enbart är en viss typ av text, utan innefattar även specifika processer för såväl produktion, distribution samt konsumtion. Den diskursiva praktiken kan undersökas och analyseras genom en rad olika angreppssätt. *Intertextualitet* i en text baseras på huruvida den bygger på tidigare texter. Texter är, som tidigare nämnt, aldrig fristående utan bygger på tidigare texter. Intertextualitet kan ta sig uttryck på olika sätt. Manifest intertextualitet, som kan tyckas vara den mest uppenbara formen, innebär att en text tydligt hänvisar till tidigare texter som ofta sker via hänvisningar. Vidare kan intertextualitet även innebära att en text baseras på ett flertal texter och kan innefatta motsägelser eller ironi gentemot ursprungstexten (Fairclough 1992, 117–118; 84). *Interdiskursivitet* är en form av intertextualitet men som snarare undersöker huruvida texter bygger på andra diskurser (Fairclough 1992, 84). I denna studie kommer vi i den diskursiva

praktiken snarare undersöka huruvida journalisterna förstärker eller döljer de traditionella stereotyperna, vilket kan liknas vid interdiskursivitet. Hög interdiskursivitet innebär att flera olika diskurser kombineras på nya och komplexa sätt, vilket kan leda till och påverka en större social och samhällelig förändring. Låg interdiskursivitet innebär således motsatsen, alltså att diskursordningen och de diskurser som verkar där upprätthåller status quo (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 77; 87). Vi kommer inte i denna studie undersöka huruvida interdiskursiviteten är hög eller låg, däremot kommer vi att undersöka om journalisterna upprätthåller eller ifrågasätter status quo genom att studera journalisternas sätt att antingen förstärka eller dölja de traditionella stereotyperna. Vidare klargörs i den tredje dimensionen huruvida innehållet upprätthåller eller ifrågasätter ojämlika maktförhållanden och därigenom kan slutsatser dras om innehållet kan påverka en större social och samhällelig förändring eller inte.

I den tredje dimensionen, social praktik, sätts texten och dess diskursiva praktik in i en större samhällelig och social kontext. Genom att undersöka den sociala praktiken synliggörs huruvida den diskursiva praktiken reproducerar eller ifrågasätter, i vårt fall traditionella stereotyper, och vidare vilka eventuella konsekvenser det kan få för den sociala praktiken (Fairclough 1992, 237; Winther Jørgensen & Phillips 2000, 75). För att analysera den sociala praktiken med hjälp av Faircloughs kritiska diskursanalys krävs komplettering i form av relevanta teorier, exempelvis kulturteori. I denna studie appliceras ett genusvetenskapligt ramverk då den är behjälplig för att synliggöra maktordningar. Vidare är förhoppningen att teorierna kopplade till nyhetsmedia stärker vår förståelse för dels dess påverkan på allmänheten och dels bringar den förståelse för hur och varför porträtteringar formas som de gör. Alltså kan vi med hjälp av gestaltningsteorin och nyhetsvärdering få en djupare förståelse för varför en nyhet blir just en nyhet och hur den senare ramar in. Att undersöka den sociala praktiken kan således synliggöra ojämlika maktförhållanden som förstärks eller döljs i den diskursiva praktiken (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 90).

4.3 Metoddiskussion

Då vi i vår studie applicerat en kvalitativ metod möjliggörs en djupgående analys av artiklars innebörd. Kvalitativa metoder har generellt kritiserats för dess tolkande karaktär, vilket innebär att det finns risk för subjektivitet (Ekström & Johansson 2019, 15–16). Utöver de

kvalitativa metodernas tendens att vara tolkande har de även kritiserats för att vara ostrukturerade i jämförelse med kvantitativa metoder som utgår från konkret mätbarhet (Hartman 2004, 271). För att sträva mot objektivitet kommer vi löpande under analysen redogöra för våra tillvägagångssätt samt transparent beskriva hur vi kommit fram till våra resultat. Vidare menar vi att genom att tydligt redogöra för de beslut som fattats, och steg för steg beskriva våra tillvägagångssätt kommer studien uppfattas som strukturerad. Den kritik som riktats mot Faircloughs tredimensionella modell, som vi i denna studie använder som analysverktyg, är den vaga skiljelinjen mellan den diskursiva och sociala praktiken. Dessutom görs det inte tydligt vilka sociologiska eller kulturteoretiska ramverk som bör användas (Winther Jørgensen & Phillips 2000, 93). Vi har mot bakgrund av den kritik som riktats mot Faircloughs tredimensionella modell anpassat teorier som både hjälper oss att besvara syfte och frågeställningar samt är inom ramen för kulturteorier. Att skiljelinjen mellan den diskursiva och sociala praktiken är vag kommer vi att ha i åtanke vid analys och för att studien ska få reliabilitet har även val av teorier och teoretiska angreppssätt klargjorts.

Vi är medvetna om att andra metoder hade kunnat appliceras på denna studie. Genom en kvantitativ metod hade vi kunnat översätta text till siffror, finna mönster och samband och därigenom dra generella slutsatser om materialet. Vidare hade materialet, vid en kvantitativ metod, varit mer omfattande och därför kunnat jämföra innehållet över tid samt jämföra olika mediers innehåll (Karlsson & Johansson 2019, 172). Trots att en kvantitativ metod även hade lämpat sig för vår typ av studie vill vi snarare få en djupare förståelse för hur och varför kvinnliga respektive manliga mördare porträtteras på vissa vis, därför menar vi att en kvalitativ metod hjälper oss att besvara syfte och frågeställningar i denna studie.

4.3.1 Validitet och reliabilitet

Vid vetenskaplig forskning är det av yttersta vikt att observationen uppfyller kraven för reliabilitet samt validitet. Reliabilitet, eller pålitlighet, har att göra med att samma observation ska kunna genomföras upprepade gånger samt att andra forskare ska kunna genomföra observationen. Uppnå hög reliabilitet sker genom att oberoende observationer konstaterar samma resultat. Validitet, eller giltighet, innebär att observationerna är relevanta och korrekta samt speglar världen som den är. Problematiken med att uppfylla kraven för hög validitet är att undvika felkällor, som dels kan bero på att världen ser olika ut för olika personer. För att säkerställa att studien uppfyller kraven på validitet underbyggs resultaten med relevanta

teorier och tidigare forskning, för att på så sätt säkerställa att världen ser likadan ut oberoende av vem det är som utför observationen (Hartman 2004, 146–147; Ekström & Johansson 2019, 12–13). Som tidigare nämnt har diskursanalytiska metoder mötts av kritik då de kan anses vara av tolkande karaktär, vilket i sin tur innebär att forskarna genomgående förklarar hur de kommit fram till sina eller sitt resultat (Bergström & Boréus 2012, 405–406). Då vår uppsats använder en metod som är av tolkande karaktär kommer vi ta våra socialt präglade förförståelser i beaktning och på så sätt, i så stor utsträckning som möjligt, undvika personliga tolkningar (Bergström & Boréus 2012, 42). Vidare kommer vi som författare även genomföra en mindre individuell analys av materialet för att sedan jämföra våra separata observationer. Genom att göra en mindre enskild analys stärker vi studiens intersubjektivitet, vilket innebär att forskare gör liknande tolkningar av samma material (Ekström & Johansson 2019, 15). En ytterligare åtgärd som vidtagits för att skapa god intersubjektivitet är att studien vilar mot välutvecklade analysverktyg vars relevans genomgående motiveras (Bergström & Boréus 2012, 405).

4.3.2 Tillvägagångssätt

I denna studie har vi utformat tillvägagångssättet utifrån Faircloughs tredimensionella modell. För att stärka studiens reliabilitet närlästes det empiriska materialet till en början var för sig i syfte att identifiera de primära temana i artiklarnas innehåll. Därefter jämfördes resultaten för att sedan fastslå att vi båda funnit personlighets- och bakgrundsbeskrivningar som primära teman. Utöver ovan nämnda teman identifierades händelseförloppet som ett primärt tema, men efter diskussion konstaterades att händelseförloppet inte hjälper oss att besvara studiens syfte och frågeställningar och uteslöts därför. Analysarbetet som sedan påbörjades genomfördes gemensamt vid upprepade tillfällen utifrån personlighets- och bakgrundsbeskrivningar, då två teman ansågs relevant och tillräckligt omfattande i förhållande till uppsatsens tidsram. Vi valde sedan att markera citat och brödtext som tydligt beskrev temana och markerade dessa i olika färger för att enklare hålla isär dem. I samband med analysen studerades även subjektiv och objektiv modalitet, graden av instämmande samt intertextualitet. Utöver dessa tre analysverktyg har även ordval som beskriver de dömda studerats. ”Personlighet” innefattar hur och på vilka sätt den dömda porträtteras. ”Den dömdes bakgrund” består av innehåll som beskriver relationer, yrke, uppväxt, livssituation samt personliga omständigheter.

5. Analys

I kommande avsnitt presenteras studiens analys som strukturerats utifrån kategorierna samt de utvalda temana. Först introduceras en kort beskrivning av mordfallen samt mellan vilka år kvällspressen rapporterat om händelserna. Vidare delas analysen upp utifrån kategorierna: Kategori 1: "Föräldramord", Kategori 2: "Sambomord" samt Kategori 3: "Mord kopplat till ex-relation". Varje kategori analyseras utifrån de mest framträdande temana: "Personlighet" samt "Den dömdes bakgrund".

5.1 Beskrivning av mordfallen

Johanna Möller dömdes år 2017 till livstids fängelse för mordet på sin pappa och mordförsöket på sin mamma som skedde 3 augusti år 2016. Johanna Möller planerade knivmord på hennes båda föräldrar och manipulerade sin expojkvän att genomföra mordet. Aftonbladet och Expressen har rapporterat om fallet mellan år 2016 och 2021 men de artiklar som har analyserats är publicerade mellan år 2017 och 2018. Mikael Hagelin dömdes år 2001 till två år och sex månaders sluten ungdomsvård för knivmordet på sin mamma som inträffade samma år. År 2006 mördade Hagelin även sin dåvarande flickvän och dömdes samma år till livstids fängelse. Kvällstidningarna rapporterade om händelsen mellan år 2006 och 2019. Materialet som analyserats innefattar artiklar från samtliga år, alltså mellan år 2006 och 2019.

Jeanette Javell knivmördade sin sambo år 2012 och samma år föll domen som gav henne 15 års fängelse. Aftonbladet och Expressen publicerade artiklar om mordfallet mellan år 2012 och 2019. Det empiriska materialet innefattar artiklar från samtliga år av kvällstidningarnas rapportering. År 2003 ströp Jan-Erik Brandt sin sambo till döds och dömdes till livstids fängelse år 2004. Aftonbladet och Expressen rapporterade om mordfallet mellan år 2003 och 2018. Artiklarna som analyserats publicerades mellan år 2004 och 2018.

Sommaren 2014 mördade och styckade Jonna Henningsson expojkvännens nya flickvän. Ett år senare dömdes hon till livstids fängelse för mord och brott mot griftefriden. Aftonbladet och Expressen publicerade artiklar om mordet mellan år 2014 och 2021, vi har analyserat

artiklar mellan år 2015 och 2021. Tishko Ahmed dömdes år 2020 till 18 års fängelse för mord samt brott mot griftefriden. Mordet och styckningen av exflickvännen skedde år 2019 och Aftonbladet samt Expressen rapporterade om fallet mellan år 2020 och 2022. Vi har analyserat artiklar som publicerats mellan år 2020 och 2021.

5.2 Analys av Kategori 1: ”Föräldramord”

5.2.1 Personlighet

Majoriteten av artiklarna som rör Möller fokuserar på hennes personlighetsdrag. ”Otäckt iskall” med ”manipulativa drag” och hon beskrivs även ha ”utövat kontroll” (Enn Henricsson 2017, 28 juni; Holm 2018, 16 augusti; Rapp 2017, 6 maj). I artikeln skriven av Enn Henricsson (2017, 28 juni): ”42-åringen har inte någon gång [...] uttryckt någon form av empati eller omsorg [...]”, något som skulle kunna tolkas som att hon är känslolösl. Vidare beskrivs Möller som ”fullständigt oberörd” och ”inte en normal person” (Lundbäck 2017, 22 november; Holm 2018, 16 augusti). De attribut som tillskrivs Möller beskrivs som konstanta och oföränderliga, dessutom har de uteslutande negativ klang. När journalisterna presenterar Möllers personlighetsdrag och attribut görs det genom objektiv modalitet med högt instämmande. När modaliteten är objektiv och påståendena presenteras med säkerhet kan det medföra att de framstår som generella sanningar. De attribut som tillskrivs Möller bekräftas av såväl familjemedlemmar, åklagare samt läkare. Då samtliga personer, oberoende av varandra, bekräftar samma personlighetsdrag kan det bidra till att bilden av henne befästs. Den manipulativa och känslolösa Möller beskrivs genom journalisternas val som den sanna och enda versionen av henne. Vidare beskrivs även Möllers utseende i samband med att attributen tillskrivs henne: ”Fullständigt oberörd. Svartklädd med håret uppsatt i en lös fläta i nacken. Blicken fast och hård.” beskriver Lundbäck (2017, 22 november) Möller, vilket kan skapa en bildlig bekräftelse av att hon tycks vara avvikande. O’Donnell (2016), Berrington och Honkatukia (2002) menar att kvinnliga mördare ofta porträtteras som *sad/mad* eller *bad*. Vad som präglar Möllers porträttering är snarare *bad*, då det innebär att kvinnan beskrivs som en ond varelse och rak motsats till det normala.

Till skillnad från Möller beskrivs Hagelins personlighetsdrag av journalisterna vare sig som konstanta eller oföränderliga. I förhållande till det stora utrymme som lämnas Möllers

personlighetsdrag beskrivs Hagelins personlighetsdrag i mycket mindre utsträckning. I de fall där journalisterna lyfter fram Hagelins personlighetsdrag präglas de snarare av attribut och egenskaper som kan tolkas vara tillfälliga. ”Då blir han tokig”, ”får han ett raseriutbrott” och ”blev som galen” (Lundberg Andersson 2019, 24 april; Christiansson 2006, 21 januari; Hellberg 2006, 7 februari) beskriver Hagelin vid brottstillfällena, något som kan indikera att han all övrig tid varken är galen eller tokig. Orden *galen* och *tokig* skrivs fram tillsammans med ordet *blev*, vilket därmed tolkas vara något som en person blir till skillnad från *manipulativ*, ett attribut Möller ofta tillskrivs tillsammans med *är*, som därför snarare tolkas som något hon konstant är. När Hagelins personlighetsdrag presenteras av journalisterna i samband med händelserna är instämmandet högt och modaliteten objektiv. Att journalisterna använder ord, såsom *blev* och *blir*, exemplifieras i citaten och innebär att läsaren kan tolka innehållet som generell sanning. Det kan i sin tur stärka bilden av att Hagelin bara *blev* tokig och galen i stunden. Iskalla Möller och ångerfulla Hagelin poängterar den förhållandevis stora skillnaden mellan hur de båda dömda mördarna beskrivs som personer. I artiklarna framhävs Hagelins egna känslor rörande våldsbrottet som äkta medan Möllers känslor ifrågasätts och betvivlas. ”När Möllers mamma säger man nog alltid kommer älska den människa man burit i sin mage böjer Johanna Möller på huvudet och torkar en tår från kinden. Kan den vara äkta?” (Lundbäck 2017, 22 november). Citatet är ett exempel på hur Möllers känslor ofta beskrivs med viss tveksamhet, vilket befäster och förstärker bilden av Möller som en känslokall människa. Att Hagelins känslor framstår som äkta exemplifieras av Christiansson (2006, 21 januari) ”Han mår förstås oerhört dåligt, säger Per Svedlund”.

Kvinnor tillskrivs ofta attribut som innefattar empati och omsorg, vilket många gånger är synonymt med moderskap (jfr Giddens & Sutton 2021). Bryta mot normer och förväntningar är enligt Butler (2006) att bryta mot vad som kan anses vara stereotypt feminint. Sättet som Möller porträtteras på skulle kunna anses vara en rak motsats till det som anses vara stereotypt feminint då hon ofta tillskrivs attribut som står i stor kontrast till empatisk och omsorgsfull. Sammantaget skulle de personlighetsdrag som Möller porträtteras genom kunna skildra henne som omänsklig. Att göra henne omänsklig sker genom att journalisterna tillskriver henne typiskt okvinnliga attribut, såsom känslokall, vilket med Jewkes (2015) terminologi kan innebära att hon agerat i egenskap av en slags icke-kvinna. Möller framställs på ett mer överdrivet sätt, något som går i linje med Jewkes (2015) forskning. Efter att ha analyserat materialet av Hagelin menar vi att innehållet i artiklarna gällande honom är betydligt mildare än i fallet om Möller, både i form av ordval och utrymme som ges

personlighetsbeskrivningarna.

Påståendena om Möller underbyggs av intertextualitet, vilket kan bero på att det kvinnliga dödliga våldet tycks vara ogripbart och därför behöver underbyggas med stöd från utomstående och sakkunniga. Genom intertextualitet förstärks bilden av att det är osannolikt att en kvinna är kapabel att utföra dödligt våld. Intertextualiteten synliggörs i Möllers fall genom hänvisningar till läkarutlåtanden, förundersökningar, domslut samt dokumentära berättelser om fallet. Bilden av att våld tenderar att vara mer stereotypiskt manligt synliggörs även i Hagelins fall där intertextualiteten inte är lika omfattande. Att påståendena om Möller bekräftas av en mängd olika familjemedlemmar och sakkunniga medan påståendena om Hagelin inte underbyggs av andras uppfattning skulle kunna innebära att kvällstidningarna i detta fall reproducerar de traditionella manliga och kvinnliga stereotyperna.

5.2.2 Den dömdes bakgrund

Det centrala i Möllers bakgrundsbeskrivning tycks vara hennes familjerelationer samt olika perspektiv från hennes uppväxt. Bakgrunden presenteras med både subjektiv och objektiv modalitet. Möller själv beskriver sin bakgrund som destruktiv där familjerelationerna kantades av problematik.

Arbogakvinnans berättelse börjar i barndomen där hon upplevde att hon var oönskad av föräldrarna och att hon hamnade i ett slags utanförskap. Hon beskriver en familj som styrdes med ”järnhand” av pappan och där han ställde höga krav på henne (Sjöshult & Ronge 2017, 25 februari).

När Sjöshult och Ronge (2017, 25 februari) framhåller Möllers bild av bakgrunden poängteras att det enbart var hennes upplevda känsla, alltså fastslås inte hennes berättelse med säkerhet. När Lundbäck (2017, 22 november) i en annan artikel framhåller Möllers mammas bild av bakgrunden fastslås den med säkerhet:

”Hon berättar hur pappa [...] gjorde allt för Johanna Möller och lydde hennes minsta vink. Han hjälpte med lägenhet, pengar och allt annat dottern kunde tänkas behöva. Hon var viktig för [...] och han stod bakom henne i allt”.

När Möller själv beskriver sin uppväxt och relation till familjemedlemmar är modaliteten

både subjektiv och objektiv, vilket innebär att det i vissa fall tydligt framgår att det är Möllers egna påståenden och upplevelser som lyfts fram. I samband med att Möllers egen berättelse presenteras i materialet framkommer även intertextualitet då berättelsen lutar mot en utredning av rättspsykiatriker kring hennes bakgrund. I de fall där anhöriga kommer till tals är modaliteten enbart objektiv, det vill säga att påståendet framhålls som generell sanning. Sannolikheten att läsaren tolkar de anhörigas version av uppväxten som mer trovärdig ökar då de versionerna framhålls som just en generell sanning och inte som ett eget fristående påstående. Skillnaden mellan de två separata upplevelserna av uppväxten tycks vara hur de presenteras. Genomgående tenderar Möllers mammas berättelse att läggas fram som sanning och Möllers som enbart hennes upplevelse av uppväxten, något som kan påverka läsarens uppfattning. I fallet med Hagelin underbyggs innehållet om bakgrund och uppväxt enbart med Hagelins enskilda version, vilket exemplifieras i Hellbergs (2006, 7 februari) artikel där Hagelins relation till sin mamma presenteras: ”–Det hade varit bättre med abort än att ha dig, ska hon ha sagt, enligt honom. Hon hotade också ofta med självmord när han inte lyssnade”. Då journalisten enkom väljer att framhålla Hagelins berättelse upplevs det som den enda och sanna versionen, modaliteten tenderar i dessa fall att vara objektiv med högt instämmande. Artiklarna som berör Hagelins bakgrund innefattar ingen manifest intertextualitet. Texter är aldrig fristående men av materialet att döma framgår att bakgrunden inte kräver bekräftande uppgifter från utomstående.

Under de senaste åren har en förändring skett kring hur psykisk ohälsa talas om och samtalet präglas numera av en större acceptans och öppenhet. Vad som präglar Hagelins bakgrundsbeskrivning är den psykiska störningen han diagnostiserats med och det sätt som journalisterna skriver om Hagelins psykiska störning berör snarare samhälleliga brister och missbedömningar. Vad som beskrivs vara orsaken till våldsbrottet tycks vara en missbedömning kring Hagelins psykiska störning, då rättspsykiatriker i efterhand insåg att han var i stort behov av vård. I fallet med Hagelin menar vi att både *mad* och *sad* är applicerbart då porträtteringen präglas av hans psykiska störning samt att han enbart beskrivs ha blivit galen i stunden, sammantaget beskrivs dessa två som den absoluta orsaken till händelsen. Brottsoffrets föräldrar, försvarsadvokat samt kammaråklagaren bekräftar att händelsen givetvis är förödande men hade kunnat undgås om Hagelin hade blivit korrekt bedömd som ung vuxen. Vidare citerar Hellberg (2006, 7 februari) Hagelins försvarsadvokat: ” [---] En kille i den åldern gör säkert allt för att inte bli kryssad och stämplad som psykiskt sjuk, säger Per Svedlund.”. Då journalisten väljer att ta med citatet ovan kan det dels medföra

att bilden av att vara psykiskt sjuk är något som män vill och bör undvika och dels att journalisten problematiserar det hegemoniska maskulina idealet. Trots att det hegemoniska maskulina idealet tycks problematiseras är det vagt i förhållande till den vikt som läggs vid att vara en stark man. Hagelin porträtteras utåt sett som en helt vanlig kille som velat uppfylla kraven för hegemonisk maskulinitet och av citatet att döma har han enligt både Svedlund och journalisten dolt sin psykiska ohälsa för att inte utåt sett verka svag. Utöver Hagelins psykiska störning tillskrivs han stereotypa maskulina attribut såsom stark och auktoritär.

Jewkes (2015) menar att kvinnor som begår våldsbrott ofta porträtteras som dåliga mödrar, vilket stämmer i fallet med Möller. Vi menar att Möller porträtteras som dubbelt avvikande då hon inte tillskrivs de attribut som ofta är synonymt med moderskap, empati och omsorg, och att hon dessutom begått ett allvarligt brott. Vid en rad olika tillfällen framhåller journalisterna att Möller inte bara försökt skuldbelägga sina barn utan även uppmanat barnen att begå mened och därmed ljuga för Möllers vinning. Vidare bryter Möller även mot de förväntningar och normer som tillfaller det stereotypa feminina, dels genom de attribut som tillskrivs henne och dels genom att hon inte enbart är kvinna utan dessutom en mamma som begår ett våldsbrott. Sättet som Möller porträtteras på tycks mot bakgrund av ovanstående indikera att hon inte faller inom *betonad femininitet*. Sammantaget kan det sätt som Möller porträtteras på indikera att när en kvinna mördar krävs en mer omfattande förklaring då våldshandlingar inte är en naturlig följd utifrån den stereotypa bilden av en kvinna. Den varierande bakgrundsbeskrivningen mellan Hagelin och Möller, där Möllers bakgrund är av betydande omfattning, indikerar att inga motstridigheter gentemot de stereotypa bilderna av män och kvinnor återfinns.

5.3 Analys av Kategori 2: ”Sambomord”

5.3.1 Personlighet

Javell porträtteras av journalisterna genom de histrioniska emotionellt instabila drag (Sohlander Cassel 2019, 27 december) hon i rättspsykiatriskt utlåtande bekräftas ha, vilket kan innebära starka känslouttryck, stort behov av uppmärksamhet och ett förföriskt uppträdande. Javell beskrivs även ha ”bristande självkontroll” och hennes ”impulsiva läggning” poängteras (Sohlander Cassel 2019, 27 december). Intertextualiteten framgår

framför allt i artiklarna då hennes personlighetsdrag hänvisas till rättspsykiatriska utlåtanden och domslut. Utöver utlåtanden av rättspsykiatriker lämnas stort utrymme till de brev som Javell själv sänt både Aftonbladet och Expressen. Vad journalisterna väljer att poängtera utifrån breven är Javells egen beskrivning: ”Ingen galning”, ”en glad, tacksam [...] kvinna”, ”inte [...] en bestialisk mördare” (Hellberg 2012, 14 oktober; Hellberg 2013, 19 mars). Å ena sidan skulle journalisternas val att ge utrymme till ovanstående förklaringar kunna tolkas som ett sätt för nyhetsmedia att understryka än mer att hon faktiskt är en galen person utan både självuppfattning och verklighetsuppfattning. Å andra sidan tenderar ordvalen att vara förhållandevis neutrala och milda och de uppgifter som framkommer varken bekräftas eller förnekas, vilket innebär att sättet som journalisterna porträtterar Javell genom kan ha fallit inom ramarna för ridderlighet (Franklin & Fearn 2008). ”Nog för att jag gjort en mycket galen handling. Men jag är ingen galning på riktigt.” (Hellberg 2012, 14 oktober). När journalisterna väljer att citera delar från Javells brev i artiklarna är modaliteten subjektiv och instämmandet högt, vilket synliggörs genom ordval som *jag* och *är*. Ordet *jag* indikerar att modaliteten är subjektiv och ordet *är* signalerar ett högt instämmande. Specifikationerna kring den rättspsykiatriska utredningen är sekretessbelagd, däremot uppmanas rättsväsendet att vid domslut ta hennes psykiska hälsa i beaktning. Vad som däremot framkommer är att hon inte lider av någon allvarlig psykisk störning. Beskrivningarna tenderar dock att genomgående fokusera på hennes psykiska problematik, vilket innebär att trots att hon inte lider av någon allvarlig psykisk störning porträtteras som *sad*.

Till skillnad från Javell porträtteras Brandt genom ordval och attribut som ”har ett jäkla kontrollbehov”, ”vansinnesutbrott” och ”tillbakadragen och tystlåten” (Näslund & Salihu 2009, 8 oktober; Schönstedt 2004, 6 maj). I vissa undantagsfall är modaliteten subjektiv i artiklarna rörande Brandt, instämmandet högt och här framkommer tydligt journalistens egna åsikter om Brandt: ”Jan-Erik Brandts känslökyla är ett tunt skal. Jag är övertygad om att han kokar på insidan.” (Lindström 2004, 8 maj). Valen av ord och attribut som tillskrivs Brandt är konstanta och i stor utsträckning negativa. Dessutom beskrivs han även ha kort stubin, något som bekräftas av anhöriga. ”Många av Jan-Eriks och [...] kompisar visste att Jan-Erik har kort stubin, att han kan bli tvärlisk när ”han får något svart i ögonen.” (Schönstedt 2004, 6 maj). Både vittnen, förhållare och andra personer som varit inblandade i utredningen beskriver honom som en känslökall enstöring med tendenser till aggressivitet, våld, svartsjuka och kontrollbehov. Anhöriga förstärker och bekräftar Brandts beteende, något som journalisterna valt att fokusera på, kanske för att skapa dramaturgiskt innehåll. Sättet som

journalisterna formar innehållet på tyder på att instämmandet är högt och modaliteten tenderar att vara objektiv. Objektiv modalitet innebär att påståendena inte hänvisas till ursprungskällorna, utan journalisten framhåller fakta som generell sanning. Trots att modaliteten övergripande tenderar att vara objektiv förekommer undantag, i synnerhet när journalisternas egna åsikter framkommer (Se särskilt Lindström 2004, 8 maj samt Näslund & Salihu 2009, 8 oktober). I fallet med Brandt framgår ingen tydlig intertextualitet, vilket kan bero på att manligt våld inte ifrågasätts på samma sätt som kvinnligt våld och behöver därför inte underbyggas med stöd från utomstående i lika stor utsträckning. I linje med O'Donnell (2016), Berrington och Honkatukias (2002) forskning framstår Brandt som en ond varelse. Franklin och Fearn (2008) menar att enligt de traditionella stereotyperna är kvinnor i behov av männens beskydd, vilket innebär att mannens primära uppgift är att uppfylla de kraven. Agerar inte mannen utifrån traditionella stereotyper tenderar denne att dömas och porträtteras hårdare. Brandt har enligt anhöriga varit våldsamt mot brottsoffret under en längre period och kom senare att handla med dödligt utfall. Då han utsatt en kvinna för våld och inte varit traditionellt beskyddande faller han inom ridderlighet och porträtteras därmed hårdare. Anledningen till att Brandt porträtteras med hårdare ordval och attribut kan vara att han brutit mot de traditionella stereotyperna (jfr Franklin & Fearn 2008).

Den primära skillnaden mellan dessa fall är det utrymme som ges den dömda. I fallet med Javell ges stort utrymme till hennes egna beskrivningar, känslor och anledningar men i fallet om Brandt förkastas eller utelämnas hans beskrivningar helt. Anledningarna till ovanstående iakttagelse kan bero på flera aspekter. En orsak kan ha varit att Javell och Brandts intresse för att delge nyhetsmedia information varit varierande. Likheten mellan artiklarna är däremot den misstro som rättsväsendet tycks ha gentemot de dömda då journalisterna poängterar att de i båda fallen menar att de dömda inte vid något tillfälle varit trovärdiga. Av det övergripande materialet att döma tenderar innehållet att upprätthålla och reproducera de traditionella stereotyperna, framför allt genom att de inte ifrågasätter de traditionellt manliga stereotyperna men även genom att innehållet genomsyras av kvinnans behov av mannens beskydd (Se särskilt Rodziewicz 2018, 1 augusti samt Sohlander Cassel 2019, 27 december). Precis som i fallet med Hagelin framgår det dock på en plats i materialet att dessa traditionella stereotyper ifrågasätts: "Är inte Jan-Erik Brandts kontrollbehov av [...] ett symptom på samma sorts missbildande manskultur? Syftar inte misshandel av kvinnor alltid till att de ska foga sig, inte prata med andra män, inte göra någonting som mannen inte kan styra?" (Lindström 2004, 8 maj). Sättet som Lindström lämnar läsarna med retoriska frågor likt ovan kan indikera att

journalisten försöker forma innehållet i hopp om att väcka tankar som ifrågasätter de traditionella stereotyperna.

5.3.2 Den dömdes bakgrund

Gemensamt för Javell och Brandt är att de är flerbarnsföräldrar, där Javell benämns som fembarnsmamma och Brandt som småbarnspappan. Tidigare forskning hävdar att kvinnor som begår brott ofta beskrivs som dåliga mödrar. Vidare poängterar forskningen att manliga mördare sällan framställs som dåliga fäder (Jewkes 2015). Både Brandts och Javells porträttering motsätter sig den tidigare forskningen då Javell framstår som en omsorgsfull och närvarande mamma och Brandt som en rent av dålig pappa. Porträtteringen av Javell tyder inte på att hon är en dålig mamma, utan barnen och deras berättelser har snarare stärkt bilden av att de tycks ha en god relation. Mot bakgrund av de attribut som tillskrivs Javell tycks hon i det närmsta falla inom kategorin *betonad femininitet*. ”Jeanettes barn längtar efter henne och har uttryckt att de tänker stå vid hennes sida och stötta.” (Sohlander 2012, 26 december). Brandt beskrivs vara orsaken till att de två barnen nu är föräldralösa och porträtteringen framhäver genom detta att han är en dålig pappa, vilket är en kontrast till Jewkes (2015) mening där män ofta framställs som bra fäder. Vidare präglas artiklarna om Brandt av tragik där journalisterna formar ett bildligt innehåll som kan påverka läsarna emotionellt. ”–Två små flickor som mister både sin mor och sin far. Det gör ju att man blir känslomässigt engagerad på något vis. Det griper ju en.” (Rodziewicz 2018, 1 augusti).

Anhörigas påståenden underbygger och stärker att Brandt tycks ha våldsamma tendenser, något som även bekräftas av hans handling. Rodziewicz (2018, 1 augusti) citerar en nära anhörig i en artikel enligt följande: ”– Jag visste redan innan att han hade slagit henne.”. Brandts egen bild av relationen till brottsoffret utelämnas och anledningen till det kan vara att hans handling och anhörigas påståenden stärker journalisternas porträttering av honom. Sättet som journalisterna framhåller händelsen beskrivs vara en naturlig följd av Brandts våldsamma bakgrund i symbios med de attribut och egenskaper han tillskrivs. Javells relation till brottsoffret är av artiklarna att döma präglad av problematik, men till skillnad från Brandt är det Javells upplevelse av relationen som synliggörs. Sohlander Cassel (2019, 26 december) skriver: ”Att hon kände sig hotad eftersom sambon skulle ha misshandlat och kränkt henne upprepade gånger.”. Javells barn och försvarsadvokat bekräftar Javells upplevelse av

relationen och ingen motsätter sig påståendena om att relationen skulle ha varit destruktiv. Däremot menar åklagaren att det, av händelsen att döma, inte fanns tecken på våld från brottsoffrets sida då händelsen inträffade. Sättet som journalisten porträtterar Javell på skulle kunna gå i linje med vad Rodriguez, Curry och Lee (2006) menar med att kvinnor inte i lika stor utsträckning som män hålls ansvariga för sina handlingar till följd av att de är i behov av beskydd. Alltså skulle journalistens sätt att framställa Javell på kunna vara en produkt av ridderlighet, att de genom information från rättsväsendet beskyddar henne och gör henne därför inte fullt ut ansvarig för händelsen.

Då Javell själv beskriver bakgrunden tenderar modaliteten att vara subjektiv och instämmandet är av varierande grad. Övrigt innehåll präglas av objektiv modalitet med högt instämmande. Innehåll som berör Javells bakgrund innefattar inte heller någon manifest intertextualitet. I Brandts fall framkommer intertextualitet då journalisterna hänvisar information om bakgrunden till förhör med anhöriga. Anledningen till att intertextualiteten synliggörs i fallet med Brandt men inte i fallet med Javell skulle kunna bero på att en utsatt kvinnas upplevelse inte ifrågasätts på samma sätt. I fallet med Javell kan hon själv stärka sin upplevelse men i Brandts fall behöver utomstående bekräfta hur relationen tedde sig över tid. Modaliteten pendlar mellan objektiv och subjektiv men presenteras i samtliga fall med säkerhet, alltså är instämmandet genomgående högt. Sammantaget tenderar artiklarna i både fallet om Javell och Brandt präglas av de traditionella stereotyperna för manligt och kvinnligt. Genom att tydligt avgränsa vad som anses manligt och kvinnligt kan kvällspressen alltså sägas upprätthålla och reproducera stereotypa könsroller.

5.4 Analys av Kategori 3: ”Mord kopplat till ex-relation”

5.4.1 Personlighet

I artiklarna beskrivs Henningsson som ”förgiftad av svartsjuka”, ”rasande av svartsjuka” och ”dominant i sina relationer” samt av Henningsson själv som beskriver sin ”besatthet av expojkvännen” (Hellberg 2015, 8 februari; Israelsson 2018, 16 oktober; Hellberg 2015, 8 februari; Larsson 2019, 8 juli). Hon beskrivs även som ”glad” och ”trevlig” (Larsson 2019, 8 juli; Hellberg 2015, 8 februari). Intertextualitet i Henningssons fall synliggörs vid enstaka tillfällen, även under den dömdes bakgrund, då journalisten hänvisar till en dokumentär.

Sättet som Henningsson beskrivs på kan tyckas vara två olika personer. Å ena sidan beskrivs Henningsson som en glad och trevlig tjej med ett ordnat liv å andra sidan som en dominant, svartsjuk kvinna med kontrollbehov, något som indikerar att journalisterna tycks porträttera henne som två olika personer i en kropp. Det återfinns både likheter och skillnader mellan porträtteringarna av Henningsson och Ahmed. I både fallet med Henningsson och Ahmed beskrivs de med starka ordval. Ahmed beskrivs i artiklarna som ”svartsjuk och kontrollerande”, ”våldsam”, ”iskall” samt ”svart i blicken” (Kardell 2020, 16 juli; Jusufi 2020, 26 juni). Journalisterna poängterar dessutom genomgående Ahmeds narcissistiska personlighetsdrag och intertextualiteten synliggörs då journalisterna hänvisar informationen till rättspsykiatriska utredningar som genomförts och polisförhör. Ordvalen och attributen som journalisterna tillskriver Ahmed är genomgående negativa och presenteras med säkerhet, något som indikerar att han är på ett visst sätt och inte på ett annat.

I fallet med Henningsson presenteras attributen och egenskaperna också med säkerhet, dock presenteras både de positiva och negativa egenskaperna på samma sätt. Följden av att Henningsson porträtteras på det sätt hon gör kan innebära att läsarna uppfattar henne som både glad och rasande, egenskaper som motsätter sig varandra. Vidare indikerar porträtteringen av Ahmed att han aktivt är en ond person medan Henningsson beskrivs som glad och trevlig men som snarare drabbades av svartsjuka, vilket innebär att Henningssons porträttering på så sätt kan framstå som mildare än Ahmeds. Porträtteringen av Henningsson indikerar att hon i dubbel bemärkelse tycks avvika från det normala, dels genom att hon begått ett allvarligt brott och dels att hon brutit mot de förväntningar och normer som stereotypiskt tillskrivs kvinnor (Berrington & Honkatukia 2002). Trots att Henningsson begått ett allvarligt brott med dödligt utfall framställs hon inte på ett markant nedlåtande sätt. Som ovan nämnt kan rasande av svartsjuka och förgiftad av svartsjuka signalera att det var något hon blev i stunden, alltså framställs inte Henningsson som en farlig eller elak person utan snarare som *mad*. Då Henningsson tycks porträtteras mildare där ansvar inte på ett tydligt sätt tilldelas henne tycks hon falla inom ridderlighetsidealet. Den primära skillnaden mellan Ahmed och Henningssons porträttering är att Ahmed genomgående porträtteras som en *bad* person. De egenskaper och attribut Ahmed tillskrivs är enkom negativa och beskrivs dessutom som konstanta, det är alltså så han tycks vara och alltid varit. En man som utsatt en kvinna för våld kan också falla inom ramen för ridderlighet, men i dessa fall tenderar porträtteringen att inte vara mildare utan snarare hårdare. Sättet som Ahmed porträtteras på, mot bakgrund av det mord han är dömd för, skulle kunna signalera att han faller inom

ridderlighetsidealet då porträtteringen präglas av starka ord. Av journalisternas artiklar att döma har inte Ahmed någon gång visat ånger kring den brottsliga handling han utfört, något som synliggör Ahmeds avvikelser från vad som tycks vara det *normala*. Modaliteten, då de dömdas personligheter omskrivs i artiklarna är genomgående objektiv med högt instämmande.

5.4.2 Den dömdes bakgrund

Heningssons bakgrund får, i förhållande till Ahmed där det näst intill utelämnas, stort utrymme i det totala materialet. Malmgren (2017, 25 december) beskriver Heningssons bakgrund: ”[...] ett vanligt liv i idyllen på landsbygden nordväst om Örebro. Hon hade eget hus, trädgård och kunde ägna sig åt sina hästar samtidigt som hon arbetade som personlig assistent.”. Vidare beskrivs hon som en hästtjej som gjort bra ifrån sig i skolan och haft bra betyg. Att vara djurvän kan vara synonymt med att personen är omsorgsfull och omhändertagande, attribut som enligt traditionella stereotyper mer ofta tillskrivs kvinnor än män. Heningsson blir av nyhetsmedia även känd som hästtjejen, något som skulle kunna konnotera med positiva tankar och värderingar. Fortsättningsvis befäster Heningssons porträttering att hon är en god person som snarare blev drabbad av svartsjuka, något som i förlängningen drev henne att begå våldsbrottet. Heningssons bakgrundsbeskrivning är ytterligare en indikator på att hon omfattas av ridderlighetsidealet. Relationen mellan Heningsson och expoikvännan utelämnas, däremot beskrivs expoikvännans nya flickvän som Heningssons ”kärleksrival” (Se särskilt Hellberg 2015, 8 februari samt Malmgren 2017, 25 december). Rival kan vara synonymt med både konkurrent och fiende, vilket kan medföra att läsaren uppfattar innehållet som att de skulle haft en outtalad kamp som skulle avgöras och klaras upp. Relationen mellan Heningsson, expoikvännan och brottsoffret beskrivs av Heningsson som ett triangeldrama, något som lämnas okommenterat av expoikvännan. Av artiklarna att döma är Heningsson den som haft en osund och destruktiv relation till expoikvännan och brottsoffret, inte nödvändigtvis tvärtom. Heningsson själv beskriver sin besatthet av expoikvännan när hon berättar att ”Han var som en drog för mig” (Larsson 2019, 8 juli).

Att Ahmeds och brottsoffrets relation var destruktiv bekräftas av flertal vittnen ”Relationen till den fem år yngre [...] var stormig och våldsam” (Kardell 2020, 16 juli). Intertextualiteten

framgår i fallet med Ahmed genom hänvisningar till den rättspsykiatriska utredningen. I utredningen framkommer att han ska ha använt både fysiskt och psykiskt våld gentemot brottsoffret och att relationen var stormig och kantad av konflikter. Utöver att journalisterna beskriver den stormiga relationen till brottsoffret framställer de även att han tycks ha en skeptisk kvinnosyn då han trakasserat kvinnlig personal på anstalten där han avtjänar sitt straff. Ahmeds bakgrundsbeskrivning befäster bilden av honom som en ond person, vilket O'Donnell (2016), Berrington och Honkatukia (2002) benämner som *bad*. Likheten mellan Henningssons och Ahmeds bakgrundbeskrivningar är att modaliteten, när påstående presenteras, genomgående är objektiv med högt instämmande. Då modaliteten är objektiv med högt instämmande tenderar påståendena att presenteras som generell sanning, något som i sin tur kan befästa bilden av de dömdas bakgrund som en direkt spegelbild av *verkligheten*.

6. Slutdiskussion och resultat

I kommande avsnitt presenteras de slutsatser vi kunnat dra utifrån den genomförda analysen. Avsnittet sammanfattar det övergripande resultatet och utgår ifrån studiens frågeställningar.

- Vilka likheter och skillnader återfinns i porträtteringen av manliga och kvinnliga mördare?
- På vilka sätt reproduceras eller ifrågasätts traditionella stereotyper i rapporteringen om manliga och kvinnliga mördare?

Denna studie syftade undersöka på vilka sätt Aftonbladet och Expressen porträtterar kvinnliga respektive manliga mördare. Genom att studera nyhetsmedias sätt att porträttera manliga och kvinnliga mördare kunde vi få förståelse för hur femininiteter och maskuliniteter produceras eller reproduceras i ett samhälle där jämställdhet är en ständigt aktuell fråga. Då studien konsekvent underbyggs av teoretiska ramverk och metodologiska angreppssätt har syftet med studien varit möjligt att besvara. Nedan presenteras Figur 9 och 10 som i sammanställning redogör för hur kvinnliga respektive manliga mördare porträtterades i Aftonbladet och Expressen:

Kvinnliga mördare

	<i>Sad/Mad/Bad</i>	Faller inom ridderlighetsidealet
Johanna Möller	<i>Bad</i>	Nej
Jeanette Javell	<i>Sad</i>	Ja
Jonna Henningsson	<i>Mad</i>	Ja

Figur 9. Tabell över de kvinnliga mördarnas porträttering

Manliga mördare

	<i>Sad/Mad/Bad</i>	Faller inom ridderlighetsidealet
Mikael Hagelin	<i>Mad och Sad</i>	Nej
Jan-Erik Brandt	<i>Bad</i>	Ja
Tishko Ahmed	<i>Bad</i>	Ja

Figur 10. Tabell över de manliga mördarnas porträttering

Den tidigare forskning som presenterats i studien menar att kvinnor antingen kan porträtteras på ett överdrivet sätt, eller att kvinnans behov av beskydd förmildrar porträttering. Även om utfallen kan variera avsevärt utgår forskningen trots allt ifrån de traditionella stereotyperna för män och kvinnor, men angreppsätten varierar. Ridderlighetsidealet innebär att kvinnor till skillnad från män kan behandlas, och av nyhetsmedia även porträtteras, på ett mildare sätt av rättssystemet till följd av stereotypa åsikter och tankar (Franklin & Fearn 2008; Pollack 2001). I studiens empiriska material omfattas två av tre kvinnor av ridderlighetsidealet. I porträttering av Javell och Henningsson tenderar ordval att vara både milda och neutrala och dessutom poängteras även kvinnornas positiva egenskaper som primära. Henningsson beskrivs *vara* glad och trevlig men att hon vid händelsen *blev* förgiftad av svartsjuka, något hon inte i stunden kunde påverka. Javell beskriver själv att hon inte är galen eller en bestialisk mördare utan att hon i själva verket är glad och tacksam. Javells egna påståenden om sin psykiska hälsa varken bekräftas eller förnekas, dock framgår att påståendena bygger på de brev hon själv sänt de båda tidningarna. Till skillnad från Javell och Henningsson omfattas inte Möller av ridderlighetsidealet. Hon porträtteras snarare genomgående enligt det O'Donnell (2016), Berrington och Honkatukia (2002) kallar *bad* och det Jewkes (2015) beskriver som *passiv kvinna*. Att Möller porträtteras som *bad* innebär att hon rakt igenom beskrivs vara en ond varelse. Att hon dessutom faller inom ramen för en av de stereotyper Jewkes (2015) identifierat, *passiva kvinnan*, innebär i Möllers fall att hon genom beskrivningar och porträttering tycks bli omänsklig då hon tillskrivs attribut och egenskaper som anses vara okvinnliga. Vi menar att Möllers porträttering bottnar i traditionella stereotyper då förståelsen för att en kvinna kan begå våldsbrott saknas och att hon därigenom beskrivs som omänsklig. Vidare menar vi även att Javell och Henningsson beskrivs och porträtteras utifrån traditionella stereotyper då Aftonbladet och Expressen tycks poängtera kvinnans behov av manligt beskydd. Den primära skillnaden i porträtteringarna är graden av ansvar som tilldelas kvinnornas handlingar. Genom att Javell och Henningsson omfattas av ridderlighetsidealet tycks ansvaret för deras handlingar förmildras, om än inte uteslutas, medan det i fallet med Möller inte är en fråga om vem som bär ansvaret.

Brandt och Ahmed faller inom ramen för ridderlighet, dock innefattar ridderlighet i dessa fall att de utsatt kvinnor för våldsbrott och därmed brutit mot förväntningarna kring att vara beskyddande. Tidigare forskning om ridderlighet påvisar att män som avvikit från traditionell stereotyp manlighet tenderar att dömas hårdare i rättssystemet, vilket innebär att de även kan porträtteras hårdare i nyhetsmedia då journalisterna tar del av information från rättsväsendet

(Franklin & Fearn 2008; Pollack 2001). I fallen med Brandt och Ahmed beskrivs attribut och egenskaper med säkerhet och enkom med negativ association. Då de negativa attributen presenteras med säkerhet kan det befästa bilden hos läsaren att männen är onda varelser, i enlighet med O'Donnell (2016), Berrington och Honkatukias (2002) definition av begreppet *bad*. De negativa attributen som Hagelin porträtteras genom beskrivs inte som konstanta, utan snarare som vid händelsen tillfälliga. Till skillnad från Brandt och Ahmed, som beskrivs som onda varelser, porträtteras Hagelin snarare som *sad* och *mad*. Hans psykiska störning tycks ha varit orsaken och den utlösande faktorn till händelsen då han i stunden beskrivs ha *blivit* galen. Journalisterna reproducerar de traditionella stereotyperna i samtliga artiklar om Brandt och Ahmed då de upprätthåller bilden av männen som auktoritära, dominanta och manipulativa. I artiklarna om Hagelin finns det emellertid en viss problematisering kring den hegemoniska maskuliniteten. Problematismen kring den hegemoniska maskuliniteten synliggörs då Hagelin själv tycks ha undanhållit de psykiska besvär han haft, vilket kan bero på att han inte ville avvika från det hegemoniska idealet. Mot bakgrund av tidigare forskning skulle anledningen till Hagelins förhållandevis förmildrande porträttering kunna vara en följd av att våld, enligt de traditionella stereotyperna, kan förstås som ett mer naturligt beteende hos män än hos kvinnor (jfr Jewkes 2015). Mycket tyder dock på att det i fallet med Hagelin snarare handlar om en sorglig historia där Hagelins personliga omständigheter präglat hans beteende. Porträtteringen av Hagelin nyanserar bilden av att den dömdes kön är det primära som präglar innehållet och valen som journalisterna fattar. Många faktorer kan påverka nyhetsmedias sätt att porträttera mördare och fallet med Hagelin exemplifierar att innehållet inte nödvändigtvis gestaltas utifrån kön. Således utmärker sig porträtteringen kring Hagelin och i förlängningen tycks den tyda på någon form av förändring.

Generellt tenderar journalisterna i samtliga artiklar utgå ifrån de traditionella stereotyperna för män och kvinnor och har därmed det som utgångspunkt vid porträtteringen av både de kvinnliga och manliga mördarna. Det normala tycks vara de traditionella stereotyperna och porträtteringarna bygger därför på hur avvikande mördaren är i förhållande till de egenskaper som tillskrivs de manliga respektive kvinnliga stereotyperna. Att bryta mot vad Butler (2006) menar med stereotypt feminint och stereotypt maskulint är att avvika från normen, något som tycks vara det primära i samtliga porträtteringar. Fascinationen för mord är generellt högt och fascinationen för kvinnliga mördare tycks vara än högre, vilket kan leda till både sensationsjournalistik samt ett högre nyhetsvärde (Berrington & Honkatukia 2002). För att en händelse ska bli en nyhet behöver den enligt forskare uppfylla nyhetsvärderingskriterier,

något som våldsbrott generellt tenderar att göra. Grova våldsbrott, såsom mord inom ramen för denna studie, uppfyller kriterier för både sensation, avvikelse och har dessutom skett i ett geografiskt närområde (Ghersetti 2012). Kvinnorna tycks generellt porträtteras på ett mildare sätt än männen på grund av de egenskaper och attribut som vanligtvis tillskrivs kvinnor, och som dessa kvinnor i varierande grad avviker ifrån. Männen porträtteras i huvudsak hårdare än kvinnorna, vilket skulle kunna indikera att nyhetsmedia upprätthåller maktpositionerna i samhället där kvinnan är underordnad mannen. Det återfinns dock undantag i artiklarna om de manliga och kvinnliga mördarna där kvinnans porträttering är överdriven och mannens mildare. Emellertid tenderar även dessa porträtteringar att utgå från de traditionella stereotyperna för manligt och kvinnligt. Trots att kvinnorna generellt tycks porträtteras på ett mildare sätt, med mildare ordalag, fokuserar journalisterna genomgående på graden av avvikelse. Porträtteringen som identifierats i artiklarna stärker således vårt resonemang kring att nyhetsmedia upprätthåller de traditionella stereotyperna för manligt och kvinnligt. Att nyhetsmedia producerar innehåll som reproducerar traditionella stereotyper kan vara oavsiktligt enligt det Ganetz (2004) kallar för *genusslentrian*. Med vår studie går det inte att säkerställa huruvida reproduktionen av traditionella stereotyper sker avsiktligt eller oavsiktligt av journalisterna. Däremot kan vi konstatera att mördarna porträtteras genom graden av avvikelse i förhållande till normen. Utrymmet för en nyhet är begränsat och kräver därför olika beslut och avgränsningar, vilket innebär att händelsen ramas in och vinklas. Samtliga beslut som journalisterna fattar, genom ordval, berättartekniker och vad som framgår som fakta påverkar i slutändan hur porträtteringen av de dömda personerna formas och hur läsarna senare uppfattar innehållet.

Tidigare forskning menar att det råder ett visst förnekande kring kvinnligt dödligt våld (Jewkes 2015), och nyhetsmedias rapportering har en betydande roll för hur allmänheten uppfattar sin omvärld (Engström 2008). Mot bakgrund av forskningen kan orsaken till nyhetsmedias mer omfattande beskrivningar kring kvinnorna vara ett sätt att försöka bringa förståelse för hur och varför händelserna inträffade. Vidare kan en sådan rapportering även påverka den generella jämställdheten i vår samtid (Jarlbro 2006). Connell och Pearse (2015) menar att genus formas genom en social konstruktion, alltså att samhället lär oss att *bli* man eller kvinna. I ett samhälle som aktivt arbetar för jämställdhet, med strävan om att tänja ut gränserna mellan manligt och kvinnligt, kan det tyckas anmärkningsvärt att nyhetsmedia motverkar denna förändring. Brås (2022) statistik visar att 243 personer dömdes för mord år 2021 och av de 243 personerna var 22 kvinnor och 221 män. Mot bakgrund av statistiken kan

vi se att män, i förhållande till kvinnor, procentuellt mer ofta handlar med dödligt våld. Emellertid ska det poängteras att statistiken även vittnar om att kvinnor är kapabla att bruka dödligt våld. Statistiken bekräftar att vad som traditionellt stereotypiskt kännetecknar män även kan känneteckna kvinnor, om än i mindre utsträckning.

7. Vidare forskning

Vi har i denna studie analyserat sex mordfall utifrån tre kategorier, vilket har gett oss värdefull information. I vidare studier vore det dock intressant att genomföra en kvantitativ undersökning och därigenom finna övergripande och större mönster och samband. Det vore dessutom intressant att göra en jämförande studie mellan kvälls- och dagspressens porträttering av mördare. Genom en kvantitativ studie, över en längre tid, skulle även svar kring eventuell förändring i porträtteringar bli möjligt att besvara. Vidare skulle ovanstående även kunna bringa förståelse och finna svar kring hur jämställdhetsarbetet präglade nyhetsrapporteringen eller inte.

Referenslista

- Berglez, Peter. 2019. Kritisk diskursanalys. I Ekström, Mats & Johansson, Bengt (red.). Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap. 3. Uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 225–254.
- Bergman, Amanda; Pepelar, Alma; Rosendahl, Martin. 2021. Den vidrige styckmördaren och den söta, snälla styckmörderskan. [kandidatuppsats]. Utgivare: Örebro Universitet.
- Bergström, Göran; Boréus, Kristina (red.). 2012. Textens mening och makt – Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. 3. Uppl. Lund: Studentlitteratur AB.
- Berrington, Eileen; Honkatukia, Päivi. 2002. An Evil Monster and a Poor Thing: Female Violence in the Media. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 3(1): 50–72. doi: 10.1080/140438502762467209
- Brottsförebyggande rådet, Brå. 2022. 2021 Personer lagförda för brott, slutlig statistik. https://bra.se/download/18.146acb6517fd55784014bcd/1653981022246/Statistikrapport_lagfororda_2021.pdf (Hämtad 2023-01-04).
- Bryman, Alan. 2016. Samhällsvetenskapliga metoder. 3. Uppl. Stockholm: Liber AB.
- Burr, Vivien. 1995. *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.
- Butler, Judith. 2006. *Genus ogjort: Kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Connell, Raewyn. 2005. *Masculinities*. 2. Uppl. California: University of California Press.
- Connell, Raewyn; Pearse, Rebecca. 2015. *Om Genus*. 3. Uppl. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Ekström, Mats; Johansson, Bengt (red.). 2019. Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap. 3. Uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Engström, Kerstin. 2008. Genus och Genrer – forskningsanknutna genusdiskurser i dagspress. Diss., Umeå universitet.

<http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:141476/FULLTEXT01.pdf>

Fagerström, Linda; Nilson, Maria. 2008. Genus, medier och masskultur. Malmö: Gleerup Utbildning AB.

Fairclough, Norman. 1995. Media discourse. London: Edward Arnold.

Fairclough, Norman. 1992. Discourse and social change. Cambridge: Polity Press.

Forsberg, Oskar; Stambro, Johan. 2015. Hon döms till livstid. Aftonblandet. 19 Mars.

[https://app.retriever-info.com/go-](https://app.retriever-info.com/go-article/057349201503193b294b6359a5ac3c225b99a1ef75ac5e/null/archive/search?type=jwt)

[article/057349201503193b294b6359a5ac3c225b99a1ef75ac5e/null/archive/search?type=jwt](https://app.retriever-info.com/go-article/057349201503193b294b6359a5ac3c225b99a1ef75ac5e/null/archive/search?type=jwt)

(Hämtad 2023-01-31).

Franklin A, Cortney; Fearn E. Noelle. 2008. Gender, race, and formal court decisions-making outcomes: Chivalry/paternalism, conflict theory or gender conflict? *Journal of Criminal Justice* 36(3): 279–290. doi: 10.1016/j.jcrimjus.2008.04.009

Ganetz, Hillevi. 2004. Skogens konung och djurens konung i TV. Natur, kultur och genus I naturfilm. *Nordicom information* 26(1): 3–13.

[http://norden.diva-](http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1534842/FULLTEXT01.pdf?fbclid=IwAR2zE2BZ_ivTOodv-2hmZExbNEHyMZc7n-LoEH-03QRiW43KeICiB1ErKqI)

[portal.org/smash/get/diva2:1534842/FULLTEXT01.pdf?fbclid=IwAR2zE2BZ_ivTOodv-2hmZExbNEHyMZc7n-LoEH-03QRiW43KeICiB1ErKqI](http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1534842/FULLTEXT01.pdf?fbclid=IwAR2zE2BZ_ivTOodv-2hmZExbNEHyMZc7n-LoEH-03QRiW43KeICiB1ErKqI)

Ghersetti, Marina. 2012. Journalistikens nyhetsvärdering. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur AB, 205–233.

Giddens, Anthony; Sutton W, Philip. 2021. *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur AB.

Hartman, Jan. 2004. *Vetenskapligt tänkande. Från kunskapsteori till metodteori*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Jarlbro, Gunilla. 2006. Medier, genus och makt. Lund: Studentlitteratur AB.

Jewkes, Yvonne. 2015. Media & Crime. 3. Uppl. London: SAGE Publications Ltd.

Jämställdhetsmyndigheten. Sverige ska vara ett jämställt land.

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/jamstalldhet-i-sverige/> (Hämtad 2023-01-31).

Kantar Sifo. 2022. Räckviddsrapport Orvesto Konsument 2022:1. Stockholm: Kantar Sifo.

https://www.kantarsifo.se/sites/default/files/reports/documents/rackviddsrapport_orvesto_konsument_2022_1.pdf (Hämtad 2023-02-08).

Karlsson, Michael; Johansson, Bengt. 2019. Kvantitativ innehållsanalys. I Ekström, Mats & Johansson, Bengt (red.). Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap. 3. Uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 171–192.

Kordon, Suzanne; Wetterqvist, Anna. 2006. Gärningsmannen är en kvinna – en bok om kvinnlig brottslighet. Stockholm: Bokförlaget DN.

Mediebarometern. 2022. Mediebarometern 2021. Göteborg: Nordicom.

[http://norden.diva-](http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1659067/FULLTEXT02.pdf?fbclid=IwAR3FeUhwM3A_zasmqj7c5o3kvRKjwTqtA7fgG9N0TafyvilqP7jkZOBDFAo)

[portal.org/smash/get/diva2:1659067/FULLTEXT02.pdf?fbclid=IwAR3FeUhwM3A_zasmqj7c5o3kvRKjwTqtA7fgG9N0TafyvilqP7jkZOBDFAo](http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1659067/FULLTEXT02.pdf?fbclid=IwAR3FeUhwM3A_zasmqj7c5o3kvRKjwTqtA7fgG9N0TafyvilqP7jkZOBDFAo) (Hämtad 2023-01-30).

O'Donnell, Bethany. 2016. Male and female murderers in newspapers: Are they portrayed differently? Fields: journal of Huddersfield student research 2(1).

<https://www.fieldsjournal.org.uk/article/id/438/>

Pollack, Ester. 2001. En studie i medier och brott. Diss., Stockholm: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Univ.

Rodriquez S, Fernando; Curry R. Theodore; Lee, Gäng. 2006. Gender Differences in Criminal Sentencing: Do Effects Vary Across Violent, Property, and Drug Offenses? Social Science Quarterly 87(2):318–339. doi: 10.1177/0734016811428779.

Strömbäck, Jesper. 2012. Journalistiken och politiken. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur AB, 263–289.

Strömbäck, Jesper. 2014. *Makt, medier och samhälle – en introduktion till politisk kommunikation*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Vetenskapsrådet. 2017. God forskningssed.

https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-%20forskningssed_VR_2017.pdf?fbclid=IwAR1p97J6jPLDzJvdH4F75D197OhWxXY-b0byetb6foaKsjqaWTo7D4WBYvs (Hämtad 2023-02-13)

Weibull, Lennart; Wadbring, Ingela; Ohlsson, Jonas. 2018. *Det svenska medielandskapet: Traditionella och sociala medier i samspel och konkurrens*. Stockholm; Liber AB.

Winther Jørgensen, Marianne; Philips, Louise. 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB.

Nyhetsartiklar

Johanna Möller

Enn Henricsson, Karl. 2017. Arbogakvinnans hårda ord till mamman. *Expressen*. 28 juni.

Holm, Gusten. 2018. Filmaren: Johanna Möller dödshotade Åklagaren. *Expressen*. 16 augusti.

Lundbäck, Catarina. 2017. Ta chansen nu, Möller – berätta vad du har gjort. *Expressen*. 22 november.

Rapp, Johanna. 2017. Arbogakvinnans hemliga order inifrån häktet. *Expressen*. 6 maj.

Sjöshult, Fredrik; Ronge, Johan. 2017. 42-åringens förakt mot män. *Expressen*. 25 februari.

Mikael Hagelin

Cristiansson, Terese. 2006. Hon får kyssen av sin mördare. *Expressen*. 21 januari.

Fallenius, Anders. 2006. Hans massage slutar i mord. *Expressen*. 25 Mars.

Hellberg, Magnus. 2006. Ansågs frisk – mördade igen. *Expressen*. 7 februari.

Lantz, Helena. 2007. Nya lägre straffen för mord är ett hån. *Expressen*, 11 juli.

Lundberg Andersson, Hannes. 2019. Mikael Hagelin, 22, högg ihjäl sambon Candra med kniv. *Expressen*. 24 april.

Jeanette Javell

Hellberg, Magnus. 2012. ”Jag är inte en galning”. *Expressen*. 14 oktober.

Hellberg, Magnus. 2013. Dömd för mord på sin pojkvän. *Expressen*. 19 mars.

Malmgren, Kim. 2017. Knivmördaren Jeanette gick till attack mot psykiatrikern. *Expressen*. 2 oktober.

Sohlander Cassel, Annika. 2019. Högg ihjäl sambon med julklappskniv. *Aftonbladet*. 27 december.

Sohlander, Annika. 2012. Högg ihjäl sin sambo. *Aftonbladet*. 26 december.

Jan-Erik Brandt

Hellberg, Magnus; Kriisa, Lennart. 2008. Han fick livstid för mordet på sambon. *Expressen*. 24 februari.

Lindström, Lars. 2004. Jag hoppas bilden av den döende Marie plågar honom länge. *Expressen*. 8 maj.

Näslund, Annsophie; Salihi, Diamant. 2009. GW: låt mats ligga till sig. *Expressen*. 8 oktober.

Rodziewicz, Li. 2018. Marie ströps med en telefonsladd. *Expressen*. 1 augusti.

Schönstedt, Tommy. 2004. Han ströp sin Marie med el-sladd. *Expressen*. 6 maj.

Jonna Henningsson

Clason, Sofia. 2021. Hästtjejen styckmördade rivalen – nu vill hon byta anstalt. *Expressen*. 12 december.

Hellberg, Magnus. 2015. Jonna styckade kärleksrival. *Expressen*. 8 februari.

Israelsson, Linette. 2018. Kvinnor som mördar sina män och mammor. *Expressen*. 16 oktober.

Larsson, Petter. 2019. Efter mordet på kärleksrivalen – så lever hon nu. *Aftonbladet*. 8 juli.

Malmgren, Kim. 2017. Styckmördaren Jonna Henningssons hotfulla svartsjuka i fängelset. *Expressen*. 25 december.

Tishko Ahmed

Jusufi, Leotrim. 2020. Tishko Ahmeds samtal med kriminalvårdaren. *Expressen*. 26 juni.

Jusufi, Leotrim. 2020. Wilmas familj tog ett sista avsked: ”fin och stillsam”. *Expressen*. 6

oktober.

Kardell, Elin. 2020. Rättspsykiatrin om Tishko Ahmeds storhetsvansinne. *Expressen*. 17 juli.

Kardell, Martin. 2020. Mördaren inte psykiskt sjuk. *Aftonbladet*. 16 juli.

Larsson, Petter. 2021. Så lever Wilmas mördare i fängelset. *Aftonbladet*. 23 mars.

Bilagor

Bilaga 1:

Måned Hagen	
Bilaga	Antal artikler
Under 300 ord	2
Indholdsartikler	0
Rubriker	0
Ansættelse	0
Kategori	0
Tællt antal artikler	2

Tilføj Arndt

Tilføj Arndt	
Bilaga	Antal artikler
Under 300 ord	48
Indholdsartikler	13
Rubriker	0
Ansættelse	0
Kategori	0
Tællt antal artikler	13

Jan-Erik Brandt

Jan-Erik Brandt	
Bilaga	Antal artikler
Under 300 ord	27
Indholdsartikler	5
Rubriker	0
Ansættelse	0
Kategori	0
Tællt antal artikler	5

Jeanette Juvel

Jeanette Juvel	
Bilaga	Antal artikler
Under 300 ord	28
Indholdsartikler	4
Rubriker	0
Ansættelse	0
Kategori	0
Tællt antal artikler	4

Jens Henningsen

Jens Henningsen	
Bilaga	Antal artikler
Under 300 ord	31
Indholdsartikler	10
Rubriker	0
Ansættelse	0
Kategori	0
Tællt antal artikler	10

Johnna Møller

Johnna Møller	
Bilaga	Antal artikler
Under 300 ord	88
Indholdsartikler	114
Rubriker	0
Ansættelse	0
Kategori	0
Tællt antal artikler	114